

مداومين ملكيه كتبخانه‌سى

عدد — ٦

Fehmi, Mehmed

حكمت حقوق اسلاميه

Hikmet-i hukuk-ı Islâmiye

مؤلفى

مكتب ملكيه حكمت اسلاميه ، مكتب حقوق مجله ومكتب سلطانى

علم كلام معلمى بايزيد درسعاملرندن

محمد فهمى

طابع و ناشرى

احمد خالد

15

استانبول

مطبعهٔ كتبخانهٔ جهان

١٣٢٦

ایکی سوز:

مداومین ملکیه کتبخانه‌سنك آلتنجی عددینی تشکیل ایدن « حکمت حقوق اسلامیه » نك قیمت واهمیتنی اثبات ایچون مقرر ذی‌قدرتنك علو نامنی ذکر ایلمك کفایت ایدر اعتقادنده‌یم.

شیمدی‌یه قدر معلمین محترمه‌نك تدریس وتقریر بویوردقلری دروس مهمه ومفیده‌نی کتاب شکلنده چیقاره‌رق رفقای محترمه‌مه بر سهولت تأمیننه بدل مقدرت ایلمکده ایدم. بوکره « حکمت حقوق اسلامیه » تقریرلرینی دخی طبع وتمثیل ایده‌رك حیز استفاده‌یه وضع ایتمکی مناسب کوردیکمدن و سائرلری کبی محدود المقدار طبع ایدیله‌رك یالکز مکتب ملکیه مداومیننه حصرینی ده تجویز ایده‌مدیکمدن، اخوان دینمزك تأمین استفاده‌لری مقصدیله مجاناً خارجده‌ده توزیعنی شدتله ارزو ایله‌مشدم. تمنیات ناچیزانه‌می دریغ بیورمیه‌جقلرندن قطعیاً امیدوار بولوندیغم موجب فیض وعرفانم، مربئ حس ووجدانم معلم فضائلمندم فهمی افندی حضرتلرینه ارزوی خالصانه‌می عرض وایضاح ایله‌دم. حسن موافقت بویوردیلر. ذات کمالاتپروریلرینه قارشی مدیون ومتحسس اولدیغم شکران ومحمدتی بووسیله‌ٔ حسنه ایله‌ده علناً بیان و یفا ایدر. ووطن وملتمزه برفائدهٔ حقیقیه تأمین ایده‌جك اولان بواثر قیمتدارك طبع وتمثیلنه عاجز برواسطه اولمغله‌ده کسب افتخار ایله‌رم.

« ومن الله التوفیق »

احمد خالد

بسم الله الرحمن الرحيم

دين

دين ، ارباب عقل واذعانی طریق حقه سوق ایچون وضع ایدلمش بر قانون الهیدر که تأسیس ایلدیکی قواعد طبایع اشیایه موافق ، اخبار ایلدیکی حقائق نفس الامره مطابقدر .

دین ، انسانك حیاتنده تابع اولاجغی قواعد اخلاقیه واجتماعیه‌یی تعلیم ایله سعادت مادیه‌سنی ومعادینه عائد امور ووظائفی تلقین ایده‌رك سعادت معنویه‌سنی تأمین ایدر وکمالات بشریه آنجق دین ایله تمام اولور .

ادیان موجوده ایچنده اتم واکمل اولان دین ، خاتمهٔ ادیان اولان دین اسلامدر .

دین اسلام ؛ (مامن مولود الا وقد یولد علی فطرة الاسلام) حدیث شریفی مقتضاسنجه نوع بشر ایچون بر دین فطریدر . دین فطری دیمك ؛ انسان او دین ایله متدین بولونمق قابلیتنده یارادیلیر دیمکدر که هیچ بر دین تربیه‌سی آلمامش اولان بر عقل سلیم صاحبنك سوق طبیعیسیله کندیسنی تابع

قيلاجغى شى قواعد دين اسلامدر . چونكه احكام اسلاميه تماميله قوانين عقليه واحوال طبيعيه يه موافقدر .

دينده عقل وطبعك استبعاد ايده جكى هيچ برشى يوقدر . مثلا روما قانونلرنده موجود اولان ، داينه مديونك شخصنى صاتمق حقى كبى ، غير طبيعى برشى موجود دكلدر . شوحالده دين اسلام ، انسانلرك سعادت دنيويه واخرويه سنى تأمين ايدن قواعدك مجموعى ديمكدر .

اوروپاليلر « دين » دينلديمى بوندن يالكز قواعد اخلاقيه آكلايور و دينى قواعد اخلاقيه دن عبارت ظن ايدييورلر . بوايسه دوغرى دكلدر . چونكه قواعد اخلاقيه هيچ بروقت جمعيت مدنيه يى اداره ايتمك مزيتنى حائز اولاماز . زيرا اخلاق حقوق ووظائفدن بحث ايتمز ، يالكز آنلره رعايتى توصيه ايدر. جمعيت مدنيه يى اداره ايسه اجراسى قطعى ومجبورى برطاقم قوانين ايله اولور .

ديندن عبارت فرض اولونان اخلاق ترقيات مدنيه واحتياجات ماديه نك متوقف بولونديغى فعاليته خلل كتره جك قواعده استناد ايدرسه آكا اتباع ورعايت اونوتيه جغى طبيعيدر . جونكه ترقيات مدنيه واحتياجات ماديه انسانده قطعى التأثيردر . بوتأثير ايله خلقده اوقواعده اتباع ايتمك ميلى آزالدقجه اعتقاده ضعف

طاری اولمغه باشلار .

ایشته خرستیانلغك آوروپاده ترقیات مدنیه نسبتنده ضعف وانحطاطه اوغرامه‌سی وبلکه انقراضه یوزطوتمش اولمسی بوندندر. زیرا خرستیانلق انسانی عزلت وسکونه دعوت ایدر ، ترقیات مدنیه ایسه فعالیت مشترکه ومستمره‌نك آثاریدر .

دیانت مسیحیه ، صلح ومسالمت اوزره قورولمش ، قصاصی قالدیرمش ، شخصی ، جنسی ، دینی هرنوع منازعاتی منع ایله‌مش ، ملکی ، سلطتی ، دنیایی ودنیایه عائد احتشاماتی آتمشدر . مثلا شو : « صاغ یناغنه اوران آدمه صول یناغکی‌ده طوت » سوزی انجیلك وصایه‌سی جمله‌سندندر .

دیانت اسلامیه‌ده ایسه غلبه وشوکت آرامق قوانینه مخالف کلن هیچ برشیئه التفات ایلمه‌مك ، هانکی قوهٔ حاکمه اولورسه اولسون احکامنی تنفیذ ایلك کبی اساسلر اوزرینه تأسس ایلشدر . [واعدوا لهم مااستطعتم من قوة...] آیت جلیله‌سنی تأمل ایدنلر یقیناً اکلارلرکه بودین ایله حقیقی اولارق متدین بولونانلر اقوام سائره‌نك تغلب واستیلاسنه بویون اکمك شویله دورسون بوتون دنیایه غلبه ایتمك میلنی وبومیلی تسکین ایچون طاقت بشرك مساعد اولدیغی مرتبه چالیشمق هوسنی پرورده ایدرلر.

هر درلو حقايق آوروپا تأليفاتنده آرايانلردن برطاقملرى
دين اسلاميده خرستيان دينى كبى اخلاق قواعدندن
عبارت ظن ايتدكلرندن خلقك انتشار معارفله انتباهى تزايد ايتدكجه
دين اسلامك ضعف وانحطاطه اوغرايه جغنه حكم ايدرلر. بو حكمك
ابتنا ايتديكى ظن فاسد اولديغندن حكمده باطلدر . بالعكس
مسلمانلر بيننده معارف ترقى وانتباه تزايد ايتدكجه ايمان واعتقالرىده
كسب قوت ايده جك حكم ودقايق دينيه ومعالئ اسلاميه دها زياده
وضوح وانكشاف پيدا ايليه جكدر. مرور زمانله دينك منبعنك
قورومسى شويله دورسون افكار خلق تنور وفلسفه ترقى ايتدكجه
اومنبع دها زياده فيضان ايده جكدر .

دين باعث سعادت دارين اولديغى حالده نه دن مسلمانلر
ضعف وتنزلده ، خرستيانلر وآوروپا خلقى قوت وترقيده درلر؟
ديه ايراد اولوناجق سؤاله بروجه آتى جواب ويريلير .

شويله كه ، ماضيده كى تاريخ ملله واقف وحال حاضرده كى
اقوام امك احوال وحركاتنه مطلع اولانلر بيليرلركه ارتقاء ملل
وياانقراض دول برعادت الهيه اوزرينه جارى اولا كلمشدر .
اوده طريق ترقى يه سالك اولانلر كرك مؤمن كرك مشرك
بولونسون البته ترقى ايدرلر . طريق عطالت وتدنى يه ذاهب اولانلر
ايسه نه دينده بولونورسه بولونسونلر مسكين وذليل اولورلر .

شوحالده عزت وذات دينك تأثيراتندن دكل بلكه فعاليت
ويا عطالتك ايجاباتندندر . نتەكيم ژاپونياليلر برقوم وحشى
بولوندقلرى حالده نشرعلومه اعتنا ومعارف وصنايعه اعتبار
ايلدكلرندن آز بر زمانده تعالى وترقى‌ايدوب قوى‌الشكيمه بر دولت
تشكيل ايتمشلردر .

ملل اسلاميه ايسه رؤسا وحكمدارلرينك استبدادلرينه
سرفرو ايدوب عطالت اوزره قالمشلر ومقتضاى دينلرى اولان
سعى واجتهادى ترك ايتملرى حسبيله كنديلرى ذلت ومسكنته
ودولت وحكومتلرى‌ده ضعف وانحطاطه دوچار اولا گلمشلردر .
حال بوكه امت اسلاميه بدايتنده برحزب قليل اولەرق نشأت ايتمش ،
مهماتى مفقود ، سلاح ولوازمى محدود بولونمش ايكن خارق
العاده ابراز ايلدكلرى اقوام وهمتلرى سايەسنده شان وشوكت ،
رفعت وشرفك اك يوكسك طبقەلرينى اشغال ايلەمشلردر .
سبيل ترقيسنه سد چكمك ايستيان اقدامى دويرمش ، پك چوق
فتوحات وفيوضاته مظهر اوله گلمشدر . بوكون ايسه عددلرى
يوزلرله ميليونه بالغ اولدقلرى حالده عطالت وجهالتلرى و
حكمدارلرينك استبداد وظلمى سيئەسيله مملكتلرى يغما ايديليور ،
مالملكلرى اللرندن آلنيور . وقتيله زير حمايەلرنده بولنان اقوام
بوكون انلره تغلب ايدييور ، بوكون امتك نه سوزى مسموع

نەدە امرى مطاع اوليوركه: [ان الله لا يغير بقوم حتى يغيروا ما بانفسهم] آيت كريمەسنك حكم منيفى تظاهر ايدييور .
بو آيت كريمەده جناب حق بر قومك نائل اولديغى رفاه و نعمتدن دور اولەرق محن وشدائده دوچار اولمارينه انجق كنديلرى سببيت ويرديكنى بيان صددنده بيوريوركه [بر قوم نفسارندەكى حالى تغيير ايتمدكجه الله او قومك حالنى تغيير ايتمز :] يعنى بر قوم متصف بولندقلرى اعمال صالحەيى ، متحلى اولدقلرى فضائل اخلاقيەيى ترك وتبديل ايلمدكجه جناب حق اوقومك نعمت وعافيتنى ورفاه و آسايشنى تبديل وتغيير ايلمز . خلاصه بر قوم دوچار مذلت ونكبت اولورسه بوحاله انجق كنديلرى باعث ومستحق اولمش اولورلر . كتاب كريمك ديكر بر سورەسنده شو نص جليل وارد اولمشدر : [وضرب الله مثلاً قريةً كانت آمنةً مطمئنةً يأتيها رزقها رغدا من كل مكان فكفرت بانعم الله فاذاقها الله لباس الجوع والخوف بما كانوا يصنعون] مآل منيفى : [جناب حق بر قريه وبربلدەيى مثل قيلدى ، ديكرلرينه عبرت ايلدى كه اوبلده آسوده ومطمئن اولوب رزقى هرطرفدن بول بول كليركن اهاليسى اللهك

نعمتارينه كفران ايلدكلرندن يعنى سيئاته تهالك كوستردكلرندن حق تعالى حضرتلرى ده بو ايتدكلرى سببيله آنلرى جوع و هراسه دوچار ايلدى] .

تاريخك شهادتيله ثابتدركه فساد اخلاقه مبتلى اولان اقوامك قوت وسلطنتلرى زائل وهيئت مجتمعه لرى محو ومضمحل اولمشدر. شان وشوكت بر قومك صحيفهٔ موجوديتندن طى ايدلمسى انجق فضائل اخلاقيه يه رعايت ايدلمه مسندن نشأت ايدر . فضائل اخلاقيه هرنوع سعادت واقبالك قوهٔ موجده سيدر . انكله رفاه واسايش تجلى ايدر ، انكله وفاق واتحاد ظهور ايلر . فساد اخلاق ايسه ، دها ايلك هجومده افراد جمعيت بينده كى رابطهٔ حب وموالاتى فك ايده جكندن مبتلالرينى كندى سلاحاريله اعدام ايلر . ادوار سالفه ده شعشهٔ شوكت واقباللرى جهانى دوتمش اولان او عظمتلى اقوام شمدى نره ده ؟ آنلر مبتلاى انواع سيئات اولدقلرندن قعر نا ياب مهالكده محو اولوب كيتديلر . اخلاق بوزوقلغندن اعتقاد بوزوقلغى حصوله كلير ، فساد اعتقاد ايسه موجب فلاكت دارين اولور ...

دين واعتقاد خصوصنده افكار بشر

عمومك معلوم و مسلمى اولديغى وجهله بتون اقوامك بر

اعتقاد وعبادت مخصوصه‌سی واردر . بونك عكسنی یعنی عبادات واعتقاداتی كلیاً رد ایدنلر بوكون افراد بشر آره‌سنده بولنه بیلورسه‌ده هرحالده عددلری پك آز بر مقداری تشكیل ایلر . انجق معتقد اولانلرده بوبابده افكاری یكدیكرینه مخالف اوله‌رق اكثریتله خلق امر اعتقادده اوچ قسمه آیرلمشاردر :

برنجی قسم ؛ هر ایشك خالق وصانعی جناب واجب‌الوجود اولدیغنی وروحك موجودیت وبقاسنه مبنی كشی اعمال وافعالندن مسئول اولوب دار آخرتده جزا ویاخود مكافات كوره‌جكنی اعتقاد ایلر واوصورتله ایمان ایده‌رك نائل سعادت عظمی اولور كه بونلر زمرهٔ موحدیندر .

ایكنجی قسم ؛ خالق كائناتی وروح انسانی‌یی واموراخرویه‌یی انكار ایله بشرك یالكز جسمدن عبارت بر حیوان اولدیغنه ووفاتیله تركیبات بدنیه‌سی محو و منحل اوله‌رق بالكلیه فنا بولدیغنه قانع اولورلر وضلالت وغفلتلری سببیله دنیا وآخرت مهالكنه معروض قالیرلر . بونلرده فرقهٔ منكرین دركه اقناع اولنماری غیر قابل وطریق حقه سوق ایدلملری پك مشكلدر .

اوچنجی قسم ؛ مترددین كروهیدر . بونلر كائناتی جناب حقمی یراتدی ، یوقسه كندی كندینه طبیعت واسطه‌سیله‌می وجوده كلدی ؟ روح انسانی فی‌الحقیقه موجودمیدر ، یوقسه

انسانده کورینان بو فیض وذکاء قوهٔ دماغیه‌سندنمی عبارتدر ؟ صانع عالم ، روح ، آخرت ، جزا ومکافات وارمیدر ، یوقسه انسان بعدالوفات محو ومنقلب اولوب کلیاً فانی‌می‌اولور ؟ دییور وهیچ بر جهتی تصدیق ویا تکذیب ایده‌میه‌رك متردد قالیورلر. بونلری ارشاد ایچون دنیلیرکه ای مترددین! انبیا ومرسلین و پیشوای اهل یقین اولان زمرهٔ جلیله‌نك بوبابده‌کی بیانات حقائق غایاتندن، عرب ، یونان ، روما وبالجمله اوروپا فیلسوفلرینك سزك متردد ویامنکر بولندیغکز خصوصلری اثبات وقبول ایلکده اوللرندن قطع نظر اول امرده کورمکده اولدیغمز شو موجوداته برکره عطف نظر ایده‌لم : ابتدا شمسه ومنتظم اولان سیر وحرکتنه باقالم . کونش برجسم غیر مدرك ایکن دائما اوقات معینه‌ده مواقع معلومه‌ده کورینیور وبوانتظامنه اصلا خلل کلمیور ، صکره کیجه حلول ایدنجه عددلری ملیونلره بالغ اولان برده کواکبه نظر ایده‌لم . یالکز کرهٔ ارضدن کورینان بی‌حساب نجومك هربری کمال انتظام ایله وظیفه‌لرینی اجرا ویکدیکرلرینه اصلا حائل ومانع اولمقسزین حرکتلرینی اودرجه منتظم برصورتده ایفا ایدییورلرکه مثلا یوز اللی سنه صوکره بر کوکب فضانك هانکی نقطه‌سنده بولنه‌جغی کشف اولنه‌بیلیور . بونلر ایسه جماداتدن اولدقلری وعقل وادراکدن محروم برر جسم بولندقلری

حالده بو حركت منتظمه يه نره دن مالك اولديلر؟ بو جهت شبهه كتوررر بر كيفيت دكل ايكن حس وروحدن آزاده بر طاقم اجرام سماويه بلا محرك حركت وانتظاملريني نصل بوله بيلديلر ؟ تصادفاً وقوعه كلدى دنيليرسه بوني عقل ووجدان قبول ايتمز. منكرين بيله بر مدتدنبرى تصادف كلمه سنى تركله بونلرى طبيعى اولان قوانين عموميه يه « قوهٔ جاذبه ودافعه» اسناد ايتمكده درلر . آنجق قوانين عموميه تعبيريده تصادف كبي لفظ بى معنا قبيلندن اولور. كرچه اجرامده قوانين عموميه واردر . فقط بو كمال حكمتله وضع اولنمش اويله بر قوانيندركه برحاكم مطلقك وبرصانع اعظمك وجودينه هرشيدن زياده شهادت ايدر. قوانين عموميه نك مرتبى كيمدر؟ هرجسمده اقتضا ايدن ذرات وقوتى واجسامك موقعلريني وبعد ومسافه لريني و درجهٔ سرعتاريني كيم وضع ايتمشدر ؟ طبيعتمى ديه جكسز ؛ طبيعت بركره نه در ، عنقا كبي بر حيوان موهوميدر ، يوقسه قوهٔ جاذبه ودافعه ، حرارت وبرودت ، دمير ، كمور كبي موادك متفرقاً ويا من حيث المجموع اسمى ميدر؟ اويله ايسه بونلرك كافه سنك بى عقل وتدبير اولدقلريني وهيچ بر وقت قوانين عموميه دكل خصوصيه بيله وضع ايده ميه جكلريني منكرين دخى تصديق واعتراف ايدرلر .

طبيعت : موجوداتك وموجوداتده كوريلن حالاتك عادى

براسمی اولوب عاقل وفاعل اولمق اوزره هیچ برقوتی حائز دکلدر . ارباب فن آره‌سنده طبیعت (Nature) اوچ معناده استعمال اولنمقده‌در . بری کافهٔ اجسامك من حیث المجموع اسمی اولمسیدر ، دیکری هرجسمك ابتدادن جریان ایدن احوالیدر ، اوچنجی معناسی‌ده صانع عالمك اجرام واجسامه بخش ایلدیکی انتظام دیمکدر . ایشته حقیقت طبیعت شو معانیٔ مذکوره‌دن عبارت ایکن نصل طبیعت مکون عالم اولور ، انسان کبی برمخلوق اکملی ، افلاك کبی برمنظومهٔ احسنی نصل وجوده کتیرر ؟

پیلیجه هیچ کورمدیکی شاهیندن ، قوزی‌یه هیچ بیلمدیکی قورددن حس خوفی ویرن عجبا طبیعتمیدر ؟ خیر صانع کل جناب خالق لم‌یزلدر . فن موالید ایله اشتغال ایدن منکرین دخی اعتراف ایدرلرکه اولدن ذی‌روح برتخم اولمانجه کرهٔ ارضده هیچ برذی‌روحك وجوده کلمسی ممکن دکلدر . بو اعتراف اوزرینه اقتضا ایدرکه تخمی‌ده خلق ایچون بر صانع مطلقك وجودینی اقرار ایلسونلر . خیر اقرار ایتمزلر ودیرلرکه فی‌الحقیقه کرهٔ ارضده اساساً برتخم اولماسیدی ذی‌روح مخلوقده وجوده کلمزدی . اما احتمالکه وقتیله اجرام سماویه‌دن ارضه بر طاقم تخملر دوشمشده حیوانات اوصورتله وجوده کلمشدر . بوعقلایه اویله ایسه اجرام سماویه‌یه تخم نره‌دن کلدی ؟ دنیلسه عجبا نه جواب ویررلر ؛

جائز كه بر فلسفه دخی فيرلاتيرلر ! فقط بو حاللريله فرقان مبينده بيان بيوريلان [ان شر الدواب عندالله الصم البكم الذين لايعقلون] وصفنه تماماً كسب استحقاق ايدرلر .

دينك فوائد مدنيه‌سی

انسانلرك سعادت ماديه ومعنويه‌سنی تأمين ايدن دين عقول بشره باشليجه اوچ عقيده تلقين وديكر اوچ خصلتله‌ده تزيين ايدركه بونلردن هر بری موجوديت مليه و مدنيت صحيحه‌نك اساسی وهيئت اجتماعيه‌نك بادئ ارتباط وارتقاسيدر .

عقائد ثلثه‌دن برنجيسی ؛ انسانك اشرف مخلوقات اولديغنه اينانمه‌سيدر . ايكنجيسی ؛ هردين صاحبی كندی ملتنك اشرف امم اولديغنه ، مخالفلرينك طريق ضلالته سالك بولندقلرينه قانع اولمسيدر . اوچنجيسی ؛ انسانك بو عالمدن دها عالی دها واسع ديكر برعالمه عروج وانتقالی خصوصنده لازم كلن فضائل وكمالاتی تهيه واحضار ايچون بو عالم حياته كلديكنه قائل اولمسيدر .

بوعقائدك فوائدينه كلنجه ؛ برنجی عقيده انسانك اشرف مخلوقات اولديغنه اينانمسی ، صفات حيوانيه‌دن اجتناب و افعال بهيميه‌دن نفرت ايتمسنی استلزام ايدر . وبو سايه‌ده روحی ،

انسانيتی ترقی ، كمالات عقليه وفضائل نفسيه‌سی تكامل ايلر . وافرادی آره‌سنده اخوت و معاشرت ، روابط و مسالمت ، حقانيت وعدالت تقرر ايدركه سعادت انسانيه‌نك من جهت الدنيويه غايه‌سيده بودر . بو عقيده‌دركه بشرك فكرينی اصلاح ، عقلنی تربيه ، اخلاقنی تزكيه ايله انسانلرك يكديكرينی بلع وافتراسه باعث اولان بغض ومنافرتلرينی منع وازاله ايلر . ايكنجی عقيده بر قومك منسوب بولنديغی امتك اشرف امم اولديغی اعتقادی افرادينی اوصاف فاضله ومفاخر مليه‌ده امم سائره ايله شرف و تعالی مسابقه‌لرينه دعوت و عقلی ، روحی ، معاش ومعادی هردرلو مزايای اجتماعيه اقسامنده ديكر اقوامه تقدم ايتمك ايچون اتحادواتفاقه ترغيب ايلر . بوعقيده اربابی بشقه اقوامده كوردكلری معالی و مفاخری هر كونا سعادتی كندی ملتلرنده كورمك ايسترلر . بوعقيده علوم وفنونك وصنايع وبدايعك توسع وانتشارينه اك بيوك برعامل ومؤثر ، اك نفوذلی برآمر مجبردر . بواعتقاددن محروم بولنان اقوامك ايسه اطوار و افعالنده فتور ، همم ومساعيسنده قصور اوله‌جغی ، قوتلرينك ضعفه ، عزتلرينك ذلته تبدل ايده‌جكی شبهه‌سزدر . اوچنجی عقيده ، بو عالم فانيه كسب فضائل و كمالات ايدرك دها عالی بر عالمه انتقال ايچون كلديكی ، حيات ابدی وسعادت سرمديه‌يه آنجق اوعالمده نائل

اوله‌بیله‌جکی اعتقادی صاحبنك ملكات عقلیه‌سنی اکماله وانك
آثار حسنه‌سنی ابرازه سعی ایدر. بوعقیده صاحبی کذب وخیانت
بغض وعداوت ، غصب وسرقت کبی فنالقلره قطعیاً جرأت
ایده‌مز. ووظائف مودوعه‌سنی اصلا ترك واهمال ایلیه‌مز. چونکه
بردارالجزانك وجودینی اعتراف ایتمکده‌در .

خصائل ثلثه

خصائل ثلثه‌دن برنجیسی حیادر. حیا، جالب لوم وتوبیخ شیلری
ارتکابدن نفسك انفعال وتأثری دیمکدر .

حیا ، شرف نفسی استلزام ایدر . شرف نفس ایسه بالعموم
معاملاتك مداری وسلسلهٔ انتظامك محوریدر . عهود وعقودی
حمایه ایدن وانسانك اقوال وافعالنده ثبات ومتانتی ضامن اولان
اودر . بناءً علیه بوخصلتك تأثیری یوزلرجه قوانین ، بیکلرله
قوای ضابطه‌دن دها زیاده‌در. چونکه نفس شریر بر کره حجاب وحیانی
ییرته‌رق فضاحت ودنائت ورطه‌سنه دوشر واجرای مفسدته
باشلارسه آنی هانکی جزا منع ایده‌بیلور ، وهانکی قوت آنی
طریق حقه سوق ایلیه‌بیلور ؟ انسانلر ارەسنده‌کی الفت
ومعاشرت کبی روابط هپ ملکهٔ حیایه منتهی اولور. چونکه
روابط الفت حفظ حقوق ومعرفت حدودایله تأیید ایدیلور که

بوده او خصلت كريمه‌نك وجودينه وابسته‌در. معلمارك، مربيلرك
آلت تأديبي‌ده بو خصلتدر. مكارم اخلاقه دعوت، فضائل صوريه
ومعنويه‌نك نشر وتعميمنه خدمت ايدنلرده انى استعمال ايدرلر
شو حالده صفت حيا بتون محاسنك اساسى وبالجمله فضائلك مبناسى
اولمش اولور .

ايكنجيسى امانتدر. معلومدر كه نوع انسانك بقاسى معاملات
ومبادلاتله قائمدر. بونلرك روحى ايسه امانتدر. انسانلر ارەسنده
بو صفت فاسد اولورسه نظام تمدن وبو سببله حيات بشر فنايه منجر اولور.
چونكه امانتك فقدانى امن واستراحتك انسلابنى وحقوق
عبادك ضياعنى قتل، غصب كبى فنالقك تعمم وانتشارينى استلزام
ايدر. طرق تجارت قپانور فقر واحتياج قپولرى آچيلور، خزينه
بوشانور ، حكومت منقرض ، دولت وملت مضمحل اولور
شو حالده بشرك بقاسى ، حكومتلرك اس الاساسى امن واستراحتك
انتشارى، شوكت ومكنتك باعث اعتلاسى امانت خصلت عاليه‌سى
اوله‌جغنى اكلاشيلور .

اوچنجيسى صدقدر . انسانك محتاج اوله‌جغى شيلر پك
چوقدر. الك عادى بر حاجتنى ايفايه ، الك خفيف بر مضرتنى ازاله‌يه‌تك
باشنه مقتدر دكلدر. بنى نوعندن استمداد واستعانه‌يه قطعياً محتاجدر
تدوير امور وتدبير معيشت خصوصنده شخص آخرك مستحضرات
عقليه وملكات فكريه‌سنه هرحالده عرض احتياج ايلر واندن

مستفید اولور. دیمك اولورکه نوع بشرك قوهٔ معنویه‌سی استفاده‌در. استفاده ایسه استخبار طریقیله ممکن اوله‌بیلور. برخبرك مفید اوله‌بیلمسی ایسه صدقه مقارنیتله مشروطدر نفس الامره موافق اولمیان برخبر مفید دکل مضردر.

صدق : بین البشر باعث الفت واخوتدر. صدقسز نه برخانه خلقی آره‌سنده تأسیس الفت نه‌ده برمملکت اهالیسی بیننده بسط اخوت قابل اوله‌بیلور .

شونلر کویا دین اسلامك برر قصوری ایمش ...

(۱) تعدد زوجات (۲) طلاق (۳) اسارتدرکه بونلر عائله حیاتنی تسمیم ، جمعیتك انتظامنی تشویش ایدر. (٤) حریت مذهبیه‌یی اخلالدر چونکه دین اسلامده مذهبجه مساعده‌یوقدر دین اسلامی هرکیم انکار ایدرسه انك جزاسی سیف قاطعدر (٥) نصرانیتك انتشارینه ممانعتدر. زیرا قرآن ، سیف محمدی انجیلك تأثیراتنه دائما مانعه تشکیل ایتمکده‌در (٦) تسترنسواندرکه قادینلر ایچون موجب اسارت وذلتدر (۷) قضا وقدردرکه معتقدلرینی عطالت وکسالته سوق ایدر (۸) توکلدر. بونکده غایه‌سی اهمال ومسامحه وتعطیل اموردر . (۹) جهاددر. بونك نتیجه‌سی‌ده قتل عباد وتخریب بلاددن عبارتدر .

ایشته عالم نصرانیتك اسلامیته قارشو اعتراضلری شوکبی

موادّدن عبارت اولمغله بونلرك هر برینه ایروایرو جواب ویرمك وادلهٔ مقنعه‌سیله رد وابطال ایتمك اوزره دیرزکه :

تعدد زوجات

دین اسلامده تعدد زوجه جائزدر . فقط بواوروپالیلردن بعضیلرینك ظن ایتدیکی کبی هر کس ایچون لازم اولمیوب بلکه تعدد زوجه کندیلرینه جائز اولانلر عادتا محدودوقلیلدر . زوجاتك جائز اولدیغنی بیان بیوران آیت جلیله‌ده تعدد بو یك عیاندر . استعیذ بالله [وان خفتم ان لاتقسطوا فی الیتامی فانکحوا ماطاب لکم من النساء مثنی وثلاث ورباع فان خفتم ان لاتعدلوا فواحدة] یعنی یتیم قادینلری تزوجکز تقدیرنده عدالتی محافظه ایده‌میه‌جککزدن قورقارسه‌کز ایی کوردیککز قادینلردن ایکی ، اوچ ، درت قادینه قدر تزوج ایدیکز . اکر زوجات عدیده میاننده تماماً اجرای عدالت ایده‌میه‌جککزدن قورقارسه‌کز برزوجه ایله اکتفا ایدیکز . دیمکدر . برحدیث شریفده‌ده (اذا کان عندالرجل امرأتان فلم یعدل بینهما جاءیوم القیمة وشقه ساقط) بیورلمشدرکه برانسانك ایکی

زوجه‌سی اولوب بینلرنده عدالت ایتمزسه یوم قیامتده او کیمسه برجهتی دوشوك اوله‌رق كلير مآل منيفنده‌در .

تعدد زوجاتك حكمت عقليه‌سنه كلنجه: معلوم اولدیغی وجهله ازدواجده ایکی بیوك مقصد واردر، بری تناسل، دیکری محافظهٔ عفت وصحتدر. تناسل ازدواج ایله حاصلدر . حالبوکه برچوق ازدواجلر اولورکه انلرده بوغایه حصوله کلمز. بناءً علیه تعدد زوجات مشروع اولمسیدی برچوق کیمسه‌لرك نسللری منقطع اولمق لازم کلیردی. انقطاع نسل ایسه خصوصی وعمومی بیوك برضرردر. بردولتك ترقی وتعالیسنه اك بیوك مدار تکثر نفوسدر. تعدد زوجاتك كثرت نفوسه نه‌درجه‌لرده خدمت ایده‌جکی ایسه مستغنیٔ بياندر.

محافظهٔ عفت وصحت بحثنه كلنجه ، تعدد زوجه‌یه قولاً معترض بولنانلرك فعلاً برقادین ایله اكتفا ایتمه‌ملری تعدد زوجه‌یه میلك برامر جبلی اولدیغنی كوسترمكده‌در. شوحالده بومیل نامشروع برصورتده اجرا ایدیله‌جك اولورسه برطاقم علت ساریه وامراض مهلكه‌نك زیرحكمنده‌ز بون اوله‌جغی شبهه‌سزدر. اوروپالیلر نامشروع محللری رسمی برشكله قویه‌رق و شدتلی معاینهٔ طبیه‌یه تابع طوته‌رق تحدید مضراته چالشمقده ایسه‌لرده بوكبی تدابیر هیچ بروقت تعدد زوجاتی تجویز كبی برتدبیر شرعی‌یه بكزه‌مدیكندن برطرفدن سرایت امراضی آزالتیركبی

کورنورکن دیکرطرفدن تزاید ایتمکده اولدیغنی ینه کندیلری بیان وشکایت ایتمکده‌درلر.

وارد خاطر اولورکه متعدد زوجه‌لر آره‌سنده امتزاج وحسن معاشرت حاصل اولمیه‌جغی کبی اوزرینه اوله‌نیلمش اولان قادین‌ده اضطراب وکوکل عذابندن خالی دکلدر. شوحالده تعدد زوجات نصل معقول ومستحسن اوله‌بیلور؟ بوخاطره‌یه جواباً دینلورکه، زوجه‌لر بیننده عادلانه‌حرکت‌ایشك امتزاجسزلق جهتنی برطرف ایده‌جکی کبی کندیسنك اوزرینه أولنمسندن طولایی مضطرب بولنان قادینده زوجنك سبب تأهلی چوجوغی اولماسی ویاکندیسنك مرض دائمی‌یه مبتلا بولنمسی کبی برلزوم مشروع اوزرینه اولورسه اضطرابنك تخفف ایده‌جکی شبهه‌سزدر.

ایشته شوبیاناتدن اکلاشیلورکه اسلامیتك تعدد زوجاتی مشروع قیلمسی برچوق حکم ومنافعه مستند اولوب خصملرینك ادعا ایتدیکی کبی اویله حظوظات نفسانیه‌یی استیفا وآمال هواپرستانه‌یی اجرا ایچون تأسیس ایدلمش دکلدر.

باقك افکار فاسفه وحقیقتپرورانه‌سی خصمای دین نزدنده بیله برحجت کبی تلقی اولنان وولتر بوبابده نه‌دییور: «ای جاهللر، ای احمقلر! دیکر برطاقم جاهللر دین اسلامك شهوت آمیز وهوا پرست بردین اولدیغنه سزی ایناندیرییورلر. حقیقت حال ایسه بویله

دکلدر. پك چوق مسائلده سزی اغفال ایتدکاری کبی بو مسئله‌ده‌ده الداتیورلر. ای راهبلر، منزویلر، پاپاسلر شهر رمضان ایام صیفیه تصادف ایتدیکی وقتلر سزی امساك زماننده‌ن غروب شمسه‌قدر ییوب ایچمکدن منع ایتسه‌لر، قمار و خمردن نهی ایلسه‌لر، بلاد حاره‌ده کائن قطعهٔ حجازیه‌یی زیارته، سنوی مالکزك قرقده برینی تصدقه سزی مجبور قیلسه‌لر، اون سکز قادینله معاشرته الیشمش ایکن بردن بره درده ایندیرسه‌لر طوغریسو یله‌یکز بویله بر مذهبه‌هوا پرست نامی‌ویریله بیلورمی؟..»

طلاق

هدف اعتراض اولان طلاقده شریعتمزجه اصل اولان حرمت وممنوعیتدر. یعنی عذر شرعی‌یه مبتنی بولنمیان طلاق ممنوعدر. نته‌کیم [فان اطعنکم فلا تبغوا علیهن سبیلا] آیتی و (ابغض الحلال الی الله تعالی الطلاق) حدیثی کبی نصوص شرعیه بو ممنوعیته صراحةً دلالت ایتمکده‌در. انجق زوجین بیننده تباین اخلاق وقوعیله بغض وعداوت علی‌الخصوص زوجه‌ده موجب تهمت ونفرت احوالك ظهوری کبی اسباب مجبره وضروریه‌یه بناءً شریعت طلاقی مشروع قیلمشدر. واقعا زوج ایله زوجه آره‌سنده اسباب موجبه‌یه

مبنی بر کره شیرازهٔ انتظام زوجیت مختل اولدیمی ارتق طلاقدن بشقه انکچون چارهٔ خلاص یوقدر. بوکا بناء درکه بوکون ملل متمدنه‌دن بر چوقلری دخی طلاقك محسناتنه قائل اوله‌رق انی قبول ایتمشلر وشو حکم شرعی‌یه معنا اتباع ایلمشلردر. شو قدر وارکه انلر حق تطلیقی شریعتده اولدیغی وجهله زوجه ویرمیه‌رك محکمه‌یه تودیع ایدییورلرسه‌ده شریعتك بو مسئله‌ده حکمت وبرهانی پك واضح اوله‌رق مشاهده ایدیلیور. چونکه امر طلاقك محکمه‌یه تودیع اولنمسی ایکی وجهله باطلدر. بریسی، زوجك نفسنه اولان ولایتی ولایت خاصه، حاکمك انك اوزرینه اولان ولایتی ولایت عامه‌در. ولایت خاصه ایسه ولایت عامه‌دن اقوی ایکن بوراده ضعیف ایله حکم ایدلمکده‌در. دیکری؛ اسباب طلاق بیان اولندیغی وجهله زوجین بیننده یا تباین اخلاق ویا زوجه‌نك موجب تهمت بر حالده بولنمسیدر. تباین اخلاق صورتنده حاکم نه یاپه‌جق. یکدیکرینی سومین زوج ایله زوجه‌یی زور ایله‌می سودیره‌جك. بن حکم ایتدم یکدیکریکزی سویکز قری قوجه اوله‌رق دوریکزمی دیه‌جك؟ موجب تهمت احوالده ایسه زوج بوخصوصده وجداناً قانع اولدیغی حالده محکمه‌یه قارشو اثباتندن عاجز بولنورسه نه یاپه‌جق؛ وجدانه مخالف اوله‌رق قادینك برائتنه‌می قائل اوله‌جق وحقنده تهمت دعواسنده بولندیغی بر قادین ایله بعد ازین نصل امرار حیات

ايليه‌جك؟ حالبوكه امر طلاق زوجك يدنده اولوبده زوج اسباب تهمتی كيمسه‌يه افشا ايتمكسزين زوجه‌سنی تطليق ايدرسه بو تطليق انك ايچون بر عبرت مؤثره اوله‌جغندن اصلاح نفسله بر ديكری ايله عقد ازدواج ايدر واندنصكره حياتی عفيفانه و مسعودانه امرار ايلر . كرچه شريعتمزده زوجك زنديق ويا عنين اولمسی كبی اسبابدن طولايی زوجه‌نك محكمه‌يه حق مراجعتی واسباب افتراقك تحققی ايله حاكمك آره‌لرينی تفريق ايلمسی وارسه‌ده انجق بو حق تطليق علی الاطلاق محكمه‌يه عائد وراجع دكلدر . بلكه زوجه‌نك حاكمه مراجعتی محضا مدعاسنك ثبوت واظهاری اساسنه مبتنيدر .

اسارت

ديانت جليلهٔ اسلاميه حقنده عالم نصرانيتك اعتراض ايتمكده اولدقاری مسائلدن بری اولان اسارت اساساً دين اسلامده ممنوعدر . چونكه حريت بشريه شريعت اسلاميه‌نك قواعد اصليه‌سندندر . اسارت يالكز حرب زمانلرنده مشروع اولمشدر . بوندن مقصد دشمنك عددينی تقليل وطولاييسيله حربی منع وتعطيلدر [سز اثنای حرب وقتالده اسير الديغكز حالده آنلری قاچيره‌ميه‌جق صورتده محافظه ايديكز . اندنصكره يالطف واحسان ايدوب مجاناً آزاد وياخود كندی اسراكزله مبادله ويا بفديهٔ

معلومه اخذيله سبيللرينى تخليه ايدرسكز] مآلنده اولان [حتى اذا اثخنتموهم فشدوا الوثاق فاما منا بعد واما فداء] آيت كريمه‌سى اسيرلرك ختام حربه قدر قتل واتلاف ايدلميوب حسن محافظه ايدلمسى وبعدالحرب بلا بدل اطلاق وآزاد ياخود فديه اخذى صورتيله صالويرلمسى لازم كله‌جكنى بيان بيورمقده‌در. اسارت مقتضاى ديانتدر دينلر بو حقايق دينيه‌يه واقف اولمدقلرى كبى (محاربه ايتمدكجه اسير اتخاذى هيچ بر پيغمبر ايچون جائز دكلدر) معناسنده اولان [ماكان لنبى ان يكون له اسرى حتى يثخن فى الارض] آيت شريفه‌سنه دخى مطلع اولمه‌مشلردر. برده غربليلردين اسلامده‌كى اسارتى كندى مملكتلرنده‌كى اسارته قياس ايدرك بو بابده پك ايلرويه كيديورلر حالبوكه ايكى مملكت آره‌سنده‌كى اسارت بالكليه بشقه شيلردر. قبل الاسلام اسراى حرب اولديرليور، قليچدن كچيريليوردى اسلاميت بونى قالديردى. فديه ايله ويا مجاناً سبيللرينى تخليه ايتدى. فديه ويره‌مينلرى اسير اوله‌رق ابقا ايلدى. فقط هانكى عائله ايچنده بولنورسه افرادندن اولمق شرطيله ابقا ايلدى. اوايله آمريقا و مستملكاتده اولديغى كبى انسانلرى اسير ناميله حيوان سوريسى منزله‌سنه تنزيل ايتمك ممالك اسلاميه‌ده هيچ بر وقت كورلمش شيلردن دكلدر. مدنيتلريله تمدح ايدن اوروپاليلرك شو عصر اخيرده

پايدقلرينه باغليورسه اسراى حربيه نه لر اجرا ايتميورلر. طوپلرك آغزينه قويوب كله يرينه مى آتميورلر، زنجيرلره باغليه رق قورشونه بينلرينى مى طاغتميورلر؟.. دين اسلام ايسه اسارتى صورتده ابقا ايتديسه بو مثللو فناقلرك اوكنى آلمق ايچون ابقا ايتمشدر .

حريت مذهبيه

غربليلر دين اسلامك حريت مذهبيه يى اخلال ايتمكده اولمسندن بحثله دينمزه برده بو صورتله اعتراضده بولنورلركه بو ايسه دين اسلامه افترا و بهتاندن بشقه برشى دكلدر . چونكه قرآن كريم [لا اكراه فى الدين] و [افأنت تكره الناس حتى يكونوا مؤمنين] و [قل للذين اوتوا الكتاب والاميين أأسلمتم فان اسلموا فقد اهتدوا وان تولوا فانما عليك البلاغ والله بصير بالعباد] آيات كريمه لريله حريت مذهبيه نك اساسنى وضع وتأسيس ايتمش وامرديننده اكراه واجبار اولميه جغنى ايلك اوله رق دين اسلام ميدانه قويمشدر. بشقه دليله نه حاجت.. اكر دين اسلامده حريت مذهبيه اولمسيدى اون اوچ عصردنبرى اهل اسلام آره سنده بوقدر ملل مختلفه نصل پايدار اولوردى . و موجوديت ملية و مذهبيه لرينى نصل

محافظه ایدرلردی . کتب فقهیه‌نك هر هانکی برینه مراجعت ایدلسه هیچ بر قومك هیچ بر وجهله دین ومذهبلرینه تعرض جائز اولمدیغی کورلمش اولور ینه او کتب فقهیه‌ده اذا وجفانك حرمتی بحثنده مصرح مسائلدندرکه غیر مسلملردن برینه کافر دینلسه قائلنه شرعاً جزا وتعزیر لازمکلور . فقهای مشهوره دن ابن حزم دیبورکه تبعهٔ غیر مسلمه‌دن بر فرقه اوزرینه کندی دینداشلری اولان دشمنلری هجوم وتسلط ایلسه بزم انلرك دشمنلریله محاربه ایتمه‌مز وایجابی حالنده فدای جان ایلمه‌مز ایجاب ایدر. مسلمانلر دینلری ایجاباتندن اوله‌رق هر یرده وهر دورده حریت مذهبیه‌یه رعایت ایتمشلردر .

خلفاء عباسیه زمانلرنده هر هانکی بردین ومذهب اربابندن اون خانه خلق بر محلده برلشیرلرسه کندیلرینه مخصوص بر معبد انشاسنه صلاحیت ویرلمشیدیکه مساعده‌نك بودرجه‌سی هیچ بردین وهیچ بر مملکتده کورلمش شیلردن دکلدر . شو وقعهٔ آتیه‌ده اهل اسلامك حریت مذهبیه ومساوات بشریه‌یه نقدر رعایتکار اولدقلرینی واضحاً اثبات ایتمکده‌در. شویله که: برکره حضرت علی برای محاکمه بریهودی ایله جناب عمرك حضورینه داخل اولور. حضرت عمر یاابالحسن سنده خصمکله برابر آیاقده دورمالیسك دیمسی اوزرینه حضرت علیده براثر انفعال کوریلور . بعدالمحاکمه سبیندن سؤال اولندقده دیرکه سز بکا کنیه‌مله خطاب

ایتدیکز . بوندن خصمم قیریله‌جق وعدالت ومساوات محافظه ایدلمیه‌جك فکرینه‌دوشه‌جك دیه‌قورقدمده‌متأثراولدم‌جوابنی ویرر.
ایشته حقیقت مسئله ووقوعات‌ده بوندن عبارت ایکن خلافنی ادعا ایتمك یعنی دین اسلامده حریت مذهبیه یوقدر دیمك دینمزه قارشو بهتان وافترادن ویاخود جهالت وتعصبدن بشقه بر شیئه حمل اولنه‌ماز .

دین اسلامك انتشار نصرانیته ممانعتی

نصرانیتك دین اسلام حقنده‌کی اعتراضلرندن بریسیده بوایدی.اعتراف ایدرزکه نصرانیتك بو ادعاسی پك طوغریدر . چونکه دین اسلام،دکل خرستیانلغك بلکه بالجمله ادیانك انتشارینه برمانع عظیمدر . زیرا بر قوم ایچون حقیقت اسلامیه‌یه وصولدن صکره انی ترك ایتمك وبشقه بر دین ایله متدین اولمق متصوردکلدر . بوبر قصور ایسه بوقصوری کمال افتخارله قبول ایدر وبونی دینمز ایچون بر شرف عدایلرز.شوحالده دین‌اسلامك انتشار نصرانیته مانع اولمسی اسبابنی شو دین عالینك قدسیتنده آرایوب جبر وتضییقنده ویاخود قلیجنده آرامامق لازم کلیر . دین اسلامك ادیان سائره‌یه ممانعتی قلیچ سایه‌سنده اولمدیغی کبی کندینك انتشاریده بو صورتله دکلدر . تاریخه وقوفی اولانلر تسلیم ایدرلرکه حضرت پیغمبر نشر دینه باشلادقده کندیلری

وحید وفرید بولنوب قوت وشوکت صاحبی دکل ایدیلر. کندی قوم وقبیله‌سی بیله بوخصوصده ابراز خصومت وعداوت ایتمکده وانواع اذا وجفا ایله کندیلرینی دلگیر ایلمکده ایدیلر فقط رسالتمآب افندمز مأمور اولدقلری وظیفهٔ تبلیغه بروجهله خلل کتیرمیه‌رك صبر وثبات کوستررلر وخلقی جناب حقك وحدانیتنه دعوت بیوره‌رق محاسن اسلامیه‌یی اظهار بیوررلردی. بو سایه‌ده حقیقت دینیه تبین ایتمکله خلقده فوج فوج دینه اتباع ایلمکه باشلادی‌که بواثناده نه‌قلیچ استعمال ایدلمکده نه‌ده بر قطره قان دوکولمکده ایدی . شوحالده‌هانکی بروجدان صاحبی دین احمدی قلیچ سایه‌سنده تقرر ایتمش واحکام اسلامیه‌یی ناس جبرواکراه ایله قبول ایلمش ادعاسنده بولنه بیلور ؟ اسلامیت قلیچ سایه‌سنده انتشار ایتمشدر دینلره صوررز . چین قطعه‌سی هیچ بر دولت اسلامیه طرفندن فتح اولندی‌یی؟اولنمدی ایسه چینده بولنان اللی ملیونی متجاوز اهل اسلام نه‌واسطه ایله قبول دیانت ایلدیلر. سیف اسلام ایسه هیچ بروقت چینه کیرمه‌مشدر. زیرا چینه اسلامیت یالکز تجارتله کیدن عربلرك مواعظ حسنه‌سیله کیرمشدر . بودورلرده (یدنجی قرن میلادی) بر خیلی نسطوری پاپاسلریده خرستیانلغی نشر ایچون چینه صوقولمشلردی. عجبا خرستیانلق اسلامیت قدر نه‌ایچون خارقهٔ انتشار کوستره‌مدی؟.. اقصای شرق جزائر مجتمعه‌سنده باقه‌لم... بو اطه‌لرده‌ده ملیونلرله نفوس اسلامیه موجوددر .

عجبا بورالره هانکی سیف اسلام کیرمشده جبر و شدت ابراز ایلمشدر... ذاتاً امروجدانیدن عبارت بولنان دین هیچ بروقتده هیچ بریره جبر وتضییق وسیف وسنان ایله کیرمش دکلدر. نصلکه نصرانیتده بتپرست اولان روما ویونان اقوامی ایچنه النده قلیچ اولمدیغی حالده کیرمشدر. چونکه توحیده مستند اولان نصرانیت او اقوامك تعبد ایتدکلری ادیان باطله یه مرجح ایدی.

مؤخراً نصرانیتك النه قلیچ کچمش ایسه‌ده توحیددن تثلیثه عدول ایدلمش یعنی دین وضع اصلیسندن چیقارلمش اولدیغندن قلیجك هیچ برفائده‌سی کورولمه‌مشدر. انکیزسیون مظالمی، اهل صلیب وقایعی، قتولیکلر ایله پروتستانلر آره‌سنده‌کی دین غوغالری وبونلرك نتایجی معلوم عالمدر. آکلاشیلیورکه اسلامیتك سبب انتشاری وادیان سائره‌نك شیوع وتعممنه ممانعتی قلیچ ایله دکل بلکه احکامنك عین حقیقت ومحض حکمت بولنمسی ومقابلنده‌کی معتقداتك اباطیل وخرافات قبیلندن اوله‌رق اکا قارشو قویه‌جق اقتداری حائز بولنمه‌مسی سایه‌سنده‌در.

تستر

شعائر جلیلهٔ اسلامیه وعادات مستحسنهٔ دینیه‌دن بری اولان تستر نسوان کیفیتی‌ده (قادینلر ایچون موجب اسارت.

وذلت دیه) غربیلر طرفندن دوچار اعتراض اولمقده‌در .
حالبوکه تستر باعث شرف وعزت اولوب تکشف ایسه بالعکس
انلر ایچون بادئ حقارت وذلتدر . چونکه تستر ایتمین قادینك
ارککلر طرفندن دوچار تعرض اولمسی احتمالی واردر . بو ایسه
برقادین ایچون الك بیوك بر حقارتدر . ادیان سماویه وبالخاصه
شریعت اسلامیه قادینلری بوکبی تجاوزاتدن مصون بولندیرمق
ایچون تستری امر وتکشفی نهی ایتمشدر . نتکیم انجیلده
(بر قادین که باشی آچیق بر حالده طاعاتده بولنور ورأی بیان
ایدرسه باشنه ناموسسزلق دعوت ایتمش اولور) دیور ومستوریتی
امر وتنبیه ایلیور قرآن کریمك [قل لازواجك وبناتك
ونساءالمؤمنین یدنین علیهن من جلابیبهن ذلك ادنی ان
یعرفن فلا یؤذین] آیتده عین مقصد ایله متظاهر بولنیور .
معنای منیفی [یانبی‌الله زوجات وبناتکه وسائر نساء مسلمینه
سویله که آنلر طیشاری یه چیقدقلرنده یوزلرینی وباشلرینی اورتسونلر
یعنی قاعدهٔ تستره رعایت ایلسونلر . بو آنلرك دوچار تعرض واذا
اولمالری ایچون پك ایدر] دیمکدر . [قل للمؤمنین یغضوا من
ابصارهم ویحفظوا فروجهم ذلك ازکی لهم ان الله خبیر بما
یصنعون] و [قل للمؤمنات یغضضن من ابصارهن ویحفظن

فروجهن ولا يبدين زينتهن الا ما ظهر منها وليضربن بخمرهن

على جيوبهن ولا يبدين زينتهن الا لبعولتهن او آبائهن ....]

آيات كريمه‌لريده بو بابده شرف نازل اولان بينات عاليه‌دندر. مآل شريفلرى [يا رسول الله مؤمناره سويله كه كوزلرينى نامحرمله نظردن منع وعورت محللرينى حفظ وستر ايلسونلر كه بو منع وستر انلرك حقنده پك نافعدر . وجناب حق انلرك افعال وانظارينه واقف وخبيردر . قادينلره ده سويله كه انلرده بو منع وستره رعايت ايتسونلر . و زينتلرينى ضرورى اولان اقسام مستثنا اولاق اوزره ذكر وتعداد ايديلن محرملرندن بشقه‌سنه كوسترمسونلر] ديمكدر آيت ثانيه‌ده خاصةً مؤمناته خطابدن منفهم اولوركه رجالك نسايه نظرلرى نصل حرام ايسه نسانك‌ده رجاله نظرلرى اويله‌جه حرامدر . چونكه سبب حرمت اولان فتنه هر ايكى صورتده‌ده حاصلدر .

اصحاب كرامدن ابن ام مكتوملك حضور نبوت پناهى‌يه دخولنده رسالتمآب افندمز نزد سنيه‌لرنده بولنان ازواج مطهراته تستر ايتملرينى امر و فرمان بيوردقلرنده انلر يا رسول الله او اعمى دكلميدر . نه ايچون تستر ايده‌لم : ديملرينه جواباً حضرت پيغمبر او اعمى ايسه سز دكلسكز . او سزى كورميورسه سز آنى كوريورسكز . بيورمشلردر .

تستر ایکی نوعدر. بری خانه‌ده بولونده‌کی احتجابدر که قادینلرك خانه داخلنده زوجنك و محارمنك غیری‌یه کورونمه‌مسیدر. دیکری خانه خارجنده‌کی احتجابدر که کیمسه‌یه کورونمه‌مك اوزره یوزینی و باشدن اباغه قدر بتون اندامنی وحتی داخل لباسنی ستر واخفا ایلمکدر. طار اورتو وچارشفله اجانبه قارشو عرض اندام ایتمکده ممنوعدر. یوزلرینی والّلرینی وحتی ایاقلرینی نمازده آچیق بولندیره‌بیلورلرسه‌ده فقط ضرورت اولمدقجه بونلری دخی نامحرمه کوسترەمزلر. (یوز نامحرم دکلدر) تعبیری نماز حقنده اولوب نمازك غیریده غلطدر.

تسترك حکمتی اشارت ایلدیکی وجهله قادینلری ارککلرك تعرضندن مصون و تعدی وتجاوزلرندن امین بولندیرمق ایچوندر. چونکه قادینلرك فضیلت وعفتارینه قارشو دائما هجوم وتسلط ایلمکده اولان ارککلرك صولتنی دفع ایده‌جك قدر صلابت فطریه‌سی اولمیان نسوانك آلت مدافعه‌سی انجق تستر ایتمسی اوله‌بیلور . جبین پاك عصمتارینی لکه‌دار ایتمك ایستین رجاله قارشو سلاح مقاومتلری انجق دوش عصمتارینه الدقلری ردالری اوله‌بیلور.

مستوریت ادعا اولندیغی کبی قادینلر ایچون موجب اسارت دکل بلکه، مستلزم استقلال وحریتدر. چونکه تستر ایتمیوبده بتون محاسن وتجملاتیله کندینی انظار اجانبه وضع وتشهیر ایدن

برقادين طبيعيدركه استقلال وحريتنى ووقار وعزتنى محـافظه ايده‌مز، دوچار تعرض اولور. حالبوكه قادين لطيف برمخلوقدر. تجاوز وتعرضدن وقايه وحمايه‌سى لازمدركه اسباب حمايه‌دن بريده تستردر .

معارضلر ديورلركه تسترقادينلرك حريت طبيعيه‌لرينه‌وتربيه‌لرينى اكمال ايتملرينه ووقت ضرورتده نفقه‌لرينى قازانملرينه‌مانعدر.

جواباً ديرزكه تستر قادينلرك حريتنى سلب ايتمز بلكه‌بالاده ذكر ايدلديكى وجهله انلرى حريت حقيقيه‌ايله‌وايه‌دار ايدر.وتربيه‌لرينى اكماله قدرت ويرر. واعمال خارجيه‌ده اركك‌لرله اشتراك بليه‌سندن حفظ ايلر .

ديورلركه تسترك اوچ مضرتى واردر . (١) نسانك صحتلرينى خللدار ايدر ، عصبى راحتسزلكلره معروض قيلار . (٢) اولنه‌جك اولان آدمك اه‌جنى قادينى كوره‌مه‌مسنى ايجاب ايدر . بوايسه امتزاجسزلغك وبناءً عليه طلاقك وقوعنه سبب اولور . (٣) قادينلرك تعلم وتهذيب اخلاق ايتملرينه مانع اولور.

بز بو ادعالرى رد وابطال ايچونده ديرزكه ؛ قاعدهٔ تستره رعايت ايدن قادينلر عصبى راحتسزلقلره دوچار دكل بالعكس آچيق كزن قادينلردن دها صاغلام ، دها قوتليدرلركه بو حال هركسك مشهود و مسلميدر . تستر، نسايى عصبى خسته‌لقلره معروض قيلسيدى اون اوچ عصردن برى مستور اوله‌رق ياشايان

مسلمان قادینلرینك صحتلری مختل بولنمسی توارث طریقیله بتون مسلمانلرك ضعیف وزبون و خستەلقلی اولمسی لازم کلیردی . ضعف اعصابی ایسە اصل غرب نسوانندە کورەمکدەیز . زیرا ضعف اعصابك باشلیجە دلیلی انتحار اولوب نسوان اسلامیە آرەسندە همان یوق دنیلەجك درجەدە اولدیغی حالدە اوروپا نسوانی آرەسندە کثیرالوقوعدر . فرانسەدە رسمی ایستاتستیقار- دن اڭلنان معلوماتە نظراً ١٨٨٩ دن ١٨٩٣ سنەسنە قدر کچن اولان درت سنە ظرفندە ٥٨٦٩ قادین انتحار ایتمشدر . بوندن اڭلاشیلیورکە شرق قادینلرینك اعصابی غربلیلردن دها قوتلیدر .

تسترك ارککك الەجغی قادینی کورمسنە مانعیتی وبو سببدن طلاقك وقوعنە سببیت ویرمسی ملاحظەسنەدەیزکە؛ اولا طلاق مسلمانلرك طبقات عالیە و متوسطەسندە همان یوق کبیدر . اکر دنیلدیکی کبی طلاقك سببی ارککك الەجغی قادینی کورەمەسندن ناشی اولسیدی بونك شو ایکی قسم خلقدەدە طبقۀ سفلای عوامدە نەقدر ایسە اوقدر اولماسی ایجاب ایدردی . حالبوکە مشاهدە بونك عکسنی کوسترمکدەدر . بردە ارککك تزوج ایدەجکی قادینك اخلاقنی قبل الازدواج کوروب اڭلامسی عدم طلاقی کافل اولسیدی غربدە طلاقك بوقدر چوق اولمامسی لازم کلیردی . چونکە اونلردە تستر اولمدیغیچون بو مقصد

استنلدیکی کبی استحصال ایدیلەبیلیر . حالبوکه بوکون اورالرده طلاقك کثرتی عقلای غربی دوشوندیرەجك برمرتبەیی بولمشدر .

تستر قادینلری تهذیب اخلاق وتعلمدن منع ایدرسوزی ایسه هیچده طوغری دکلدر . چونکه بز قیزك سن رشدده مکتبده بولنمسی انك تربیه وتهذیبنه پك اعلا کفایت ایدر .

علی الخصوص بتون معلملری قادین اولمق اوزره قیزلره مخصوص مکاتب عالیه وجوده کتیرمکده غیرت دینیه اصحابنه کوره بیوك بر ایش دکلدر . اوزمان قیزلر ایستنلدیکی کبی تعلیم وتربیه ایدیلەبیلیرلر .

شو سرد اولنان مطالعاتدن معلوم اولورکه مستوریت نه صحتی اخلال ایدر ، نه اعصابی ضعفه دوشورر نەده هوسات نفسانیەیی اویاندیرر . بالعکس مفاسد ورزائله قارشو اویله مادی برمانع تشکیل ایدرکه اکر بوکا برده معنوی مانع علاوه ایدیلورسه اوزمان صرف مادی اولان شو مدنیتك وجودنده خونین جریحەلر شکلنی المش اولان فلاکتلرك ، مصیبتلرك پك چوغی بشریتك اوستندن صیرلمش اولور .

قضا وقدر

قضا وقدر ؛ لغتده فصل وحکم معناسنه اولوب اصطلاحده

جناب حقك شئونات عالمده جارى بولنان حکم کلیسی دیمکدر . بعضیلر قدر: مقدرات ازلیه‌دن، قضا: او مقدرات ازلیه‌نك وقت وزماننده ایجاد وانفاذ ایدلمسندن عبارتدر دیرلر . شو حالده قضا وقدر جناب حقك علمنه ، علمی‌ده معلومنه تبعیته یعنی هرشیء نصل اوله‌جقسه اولوجهله جناب اللهك بیلمسیله احوال واشیانی تقدیر وایجاد بیورمسندن عبارت اولور . علمك معلومه تابع بولنمسی دلالت ایدرکه شو صفات جلیله‌دن جبر لازم کلمز .

اشته دیانت اسلامیه‌ده قضا وقدر بوندن عبارت اولدیغی حالده غربلیلردن برچوقلری بونی مسلمانلر حقنده برسبب طعن وتزییف اتخاذ ایدرك بر طاقم تفوهات وتوهماتده بولنمشلردر .

دیرلرکه بووجهله قضاوقدره ایمان هرهانکی برقومك وجداننده برطوتارسه آرلق اوقومده عزت و قوتدن اثر قالماز. وانلرك یرینه ضعف ومسکنت قائم اولور. بوکا بناءً درکه مسلمانلر بوعقیده‌لری سببیله فقر وضرورت وذلت وفلاکت ایچنده قالمشلردر .

غربلیلرك اعتقادنجه قضا وقدره ایمان ایله انسانك بتون افعالی اضطراری اولدیغنه قائل اولان مذهب جبری آره‌سنده هیچ برفرق یوقدر . اویله توهم ایدییورلر که مسلمانلر قضا وقدره اعتقادلری ایجابنجه کندیلرینی هواده معلق توی پارچه‌سی کبی کوریورلر ، قضا وقدر روزکاری اوکنده بی اختیار بولنیورلر .

ایمدی هانکی بر قوم بو اعتقادده بولنورسه بتون قواسی معطل ، حواسی مختل اوله‌جغندن وبالنتیجه محو وانقراضه محکوم بولنه‌جغندن ارتق مسلمانلرکده بواعتقادلری سببیله عاقبتلری نره‌یه منجر اوله‌جغی معلوم اولمش اولور .

حاصلی غربیوندن بر قسمی مسلمانلر حقنده شویله بر ظن باطل بسلدکلری کبی بزدن برطاقم فکرسزلرده آنلرك بو سوز-لرینی نفس الامره مطابق اولمق اوزره تلقی ایدییورلر. طوغریسی اللهه ومسلمانلره افتراده بولنیورلر. چونکه بوکون سنی، شیعی، زیدی، وهابی، خارجی هیچ برمسلم یوقدرکه غربیونك دیدیکی کبی جبر محضه قائل اولسونده کندندن اختیار وارادهیی کلیاً سلب وازاله ایلسون . بلکه شو طوائف مسلمه‌دن هر بری اعمال وحرکاتنده کندیلرینك ارادهٔ جزئیه‌یه مالك اولدقلرینی وبو اراده کندیلری ایچون مدار ثواب وعقاب اوله‌جغنی بیلیرلر.وبو اراده سایه‌سنده نائل فوزوفلاح اوله‌جقلرینی اعتقاد ایدرلر . کرچه بروقتلر جبریه نامیله مسلمانلر آره‌سنده برفرقه تورەمش، انسانلر افعالنده مجبورومضطردر، یوروین برآدمك یورومسیله دوشن بر آدمك دوشمسی بیننده فرق یوقدر دیمشلرسه‌ده مسلمانلر بونلری شدتله رد ایتمشلر وبو سوزلری سفسطه‌یه حمل ایلمشلردر . ذاتاً بو مذهب باطل اربابی ده تادردنجی قرن هجریده نام ونشانلری محو اولمشیدی .

قضا و قدره اعتقاد شائبه جبریه‌دن تجرید ایدیلیرسه انسانی شجاعت وبسالت ، صبر ومتانت ، جود وسخا ، صدق ووفا کبی بر طاقم اوصاف کزیده ایله متصف قیلار . وشان انسانیته شین ویره‌جك حالاتدن بری طوتار . عمرك محدود،رزقك امین و مقسوم اولدیغنه وبتون اشیانك دست مشیت خداده بولندیغنه اعتقاد ایدن بر آدم هیچ بر شیدن قورقماز،حق مدافعه،فریضهٔ ذمتی ادا و محافظه‌ده هیچ بر شیدن چکنمز . بوکا بناءً درکه جناب حق بو اعتقاد اصحابنی[الذین قال لهم الناس ان الناس قد جمعوا لکم فاخشوهم فزادهم ایماناً وقالوا حسبنا الله ونعم الوکیل] آیت کریمه‌سیله مدح وثنا بیوریور .

واقع الحال جمعیت بشریه‌نك بدایت تشکلندن شمدی‌یه قدر هیچ بر بیوك فاتح، هیچ معروف بر سردار کورلمه‌مشدرکه علو همتی سایه‌سنده مراتب رفیعه‌یه نائل اولسون ، توسیع ممالك ایلسون ، شدائدی آسان کورسونده اساساً قضاوقدره معتقد اولمسون. انسان فطرتی مقتضاسی اوله‌رق حیاتنه پك حریصدر ، موجودیتنه پك بخیلدر . اکر قضا وقدره اعتقادی اولمز، مقدراتك حصوله کله‌جکنی،ظاهرده‌کی قورقولرك هیچ بر تأثیری اوله‌میه‌جغنی بیلمزسه اوشدائدی اقتحام ایتدیره‌جك نه اوله‌بیلور ؟

تاریخاً معلوم ومضبوط بولنان بر طاقم اکابرك سلسلهٔ موفقیتلری،

فتوحات عظيمه‌يه نائليتلرى هپ قضا وقدره اعتقادلرى سايه‌سنده در . اسكندر كبير ، جنكيزخان هپ بوعقيده اوزرينه صاحب رسوخ ايديلر . ناپوليونك قدره پك‌زياده اعتقادى اولديغى مشهوردر . ذاتاً اونى نسبةً آزعسكرله بيوك بيوك اردولر اوزرينه هجوم ايدرك احراز ظفره سوق ايدن هپ بوعقيده‌سى ايدى . شوحالده قضا وقدره ايمان برملتك انحطاط وتنزلنى دكل بلكه اعتلا وترقيسنى مستلزم اولور .

مسلمانلرده‌كى تأخر وتدنينك منشأى ظن اولنديغى كبى نه‌عقيدهٔ قدردر، نه‌ده‌سائرعقائداسلاميه‌در. مسلمانلر نشئاتاريخى متعاقب نشوهٔ غرور ظفرله سرمست اولديلر. بوحالده ايكن ايكى مدهش صدمه‌يه معروض قالديلركه برى شرقدن جنكيز خان ايله احفادينك هجومى، ديكرى غربدن اوروپاليلرك بتون مملكتارينى استيلاسى ايدى . بوحال قلوب امته دهشت بخش اولوب بوسببله متانت وشهامتلرى، نجدت وعلوهمتلرى زائل اولدى ، صكره برچوق حكومتلره آيرلديلر، نااهل برطاقم امرايه منقاد اولديلر. نتيجةً شواحواله معروض قالديلر . فقط امت اسلاميه عقائد صحيحه‌لرى سايه‌سنده بركون البته سيلكنوب قالقه‌جق، مبتلا بولنديغى بومرضدن قورتيله‌رق اكتساب عافيت ايده‌جك وشانلى ماضيسنى اعاده ايليه‌جكدر .

توکل

دين اسلام عليهنه بدخواهان طرفندن حواله اولنان سهام اعتراضدن بريده توکلدر .

آنلره کوره اسلاميت توکلی امر ايلديکندن طولايی انسانلری عطالت و کسالته و کورکورينه حرکت ايتمکه سوق ايدييورمش، فکره دورغونلق ، قانه اويوشقلق ويره‌رك تعطيل اموره بادی اوليورمش .

بوواهی سوزلر هيچده طوغری دکلدر. چونکه ؛ مسلمانلر توکلی : اسباب ظاهره‌يه رعايتله برابر جناب حقه اعتماد ايلمکدن ووسائل ووسائطه تشبثله برابر اللهه تفويض امور ايتمکدن عبارت بيليرلر .

شو حالده مسلمانلر نظرنده توکل، تعطيل امور دکلدر. بلکه انسان ايشلديکی ايشده جناب حقك نصرت ومعاونتنی تمنی ايتمك و امداد الهی‌يه اعتماداً امور مشکله‌يی اقتحام ايلمکدر. (يا نبی الله امتکله استشاره ايت بعد الاستشاره عزم وقصد ايتديکك شيئلری انفاذ ايله، اللهه متوکل اول، الله ذات الوهيتنه توکل ايدنلری سور) مآلنده اولان [وشاورهم فی الامر فاذا عزمت فتوکل علی الله ان الله يحب المتوکلين] آيت کريمه‌سی اهل اسلامك توکلده‌کی اساس

اعتقادلرینی بیلدیرر . وحقیقت توكلك نەدن عبارت اولمسی لازم كلەجكنی كوستررر . بو آیتك تفسیرنده فخرالدین رازی شویله سویله‌یور : « بو آیت جلیله دلالت ایدرکه توکل ، بعض جهله‌نك دیدكلری كبی اهمال نفس دكلدر . والامشاوره ایله امر ، توکل ایله امره منافی اولوردی . توكل : اسباب ظاهره‌یه مراعات ایتمك وفقط قلبا آكا كوونمیوب جناب حقك حفظ وصیانتنه اعتماد ایلمكدر . »

شونلرده مسلمانلقده‌كی توكلك حقیقتنی كشف وایضاح ایدر ادله وبیاناتدندر :

بركون رسالتمآب افندمزك نزدینه شتر سوار براعرابی كلمشیدی . دوه‌سنی براقوب حضوره كیردكده : (دوه‌كی نه‌یاپدك؟) بیوردیلر . اعرابی : ربمه توكل ایده‌رك صالیویردم . دینجه : (قالق دوه‌كی باغلا ، صكره ربكه توكل ایت) بیورلدی .

حضرت عمر اهل یمندن برجماعتی كوردكده آنلره : « ای اهل یمن ! سز نه‌سكز ؟ » دیدی . آنلر دیدیلركه : بز متوكل علی اللهز . جناب فاروق بیوردیكه « یالان سویله‌دیكز سزمتوكل دكل متأكل‌سكز ، اكله كروهندن‌سكز . باق سزه متوكلی خبر ویره‌یم : متوكل اول كیمسه‌دركه یره تخم صاچارده اللهه توكل ایدر ، لطف حقه اعتماد ایلر . »

ایی دوشنولورسه تسلیم ایدیلیركه : عالمده بونجه آفات

وعوارضه قارشو توكلدن ، لطف بارى‌یه التجادن كيم مستغنى اوله‌بيلور ؟ نيجه كره‌لر اسباب ماديه بالوجوه مكمل اولديغى حالده موفقيت كورولمديكى اولور وحقك اراده‌سى يرينى بولمقده اولديغى مشاهده ايديلور . عادة اللهك جريانى اوزره اسباب ماديه كرچه علت كونيه ايسه‌ده آنك تكمله‌سى ينه لطف خدادر ، ماديات اسباب عاديه‌در ، عوامل مؤثره دكلدر .

توكل، فكره دورغونلق ، قانه اويوشوقلق ويرمز ، عطالت وكسالته بادى اولماز ، بالعكس فكره ، روحه زنده‌لك ويرر ، معتقدلرينى [قل لن يصيبنا الا ما كتب الله لنا هو مولانا وعلى الله فليتوكل المؤمنون] دستور جليلى ايله تشجيع ايلر وحماست ومتانتله بين الامم ممتاز قيلار .

جهاد

ديانت جليلهٔ اسلاميه بين البشر صلحى تأسيس ايتمك اوزره ظهور ايلمش ، عبادات ، معاملات ، اعتقاداته دائر اولان كافهٔ احكامى نظام عالم وحيات اممى محافظه مقصدينه مبتنى بولنمش ايكن حربه جواز ويرمسى مقصد تأسيسنه منافى كبى كورينورسه‌ده ديانت اسلاميه‌نك حربى تجويز ايتمسى مجرد مهاجمات اعدايى مدافعه واسباب تحفظيه‌يى التزامه مبنى اولديغى وقايع ماضيه

و بو بابده‌کی آیات قرآنیه ایله ثابتدر . [ادع الی سبیل ربك بالحکمة والموعظة الحسنة] نظم جلیلی دین مبینه دعوت رفق و ملایمت واسلوب حکمت ایله اولمسنی وسفك دمایه میدان ویرلمه‌مسنی ناطق بولنمقده وبدایت اسلامده‌ده بو صورتله حرکت اولنمقده ایکن مشرکین قریش صاحب شریعت افندمزه واصحابنه انواع اذا وجفا ایله ابراز عداوت ایدرك حیاتلرینه‌دخی سوء قصد ایتمش اولملریله مجرد حربه بادی اولمامق اوزره ترك دار ودیار ومدینهٔ منوره‌یی کندیلرینه دارالقرار اتخاذ بیورمشلردر . حالبوکه مشرکین مکه بورا‌ده‌ده کندیلرینی راحت براقمامش ومدینهٔ منوره‌یه تعرض وهجومدن کیرو قالمامش اولدقلری کبی کعبهٔ مکرمه‌یی زیارت ایچون آره‌ده وقوعبولان وحدیبیه مصالحه‌سی نامیله یاد ایدیلان معاهده‌یی دخی نقض ایله حربه قیام ایتلری اوزرینه [وقاتلوا فی سبیل الله الذین یقاتلونکم ولا تعتدوا ان الله لا یحب المعتدین] آیت کریمه‌سی نازل اولمشدر که حربك جوازی حقنده ایلك نازل اولان نظم جلیلدر . اشبو آیتی تعقیب ایدن [ولا تقاتلوهم عندالمسجدالحرام حتی یقاتلوکم فیه فان قاتلوکم فاقتلوهم] نص مبینی دخی مقاتله‌نك انجق مقابله و مدافعه صورتیله وقوعنه جواز ویرلدیکنی ناطقدر . مقاتله‌دن

مقصد مقابله اوله‌رق موجب فتنه واختلاف اولان اسبابك منع وازاله‌سنی [وقاتلوهم حتی لاتکون فتنة] نظم منیفی وبو بابده محاربات ومقاتلاتده مقابله و مماثله‌یه رعایتك لزومنی [فمن اعتدی علیکم فاعتدوا علیه بمثل ما اعتدی علیکم] نصی کریمی فرمان بیورمقده‌در .

شو آیات کریمه کافهٔ حقوق حرب وصلحی جامع بر دستور اولدیغی پك واضح وآشکاردر . چونکه حربده مقابله بالمثل مشروع اولنجه اشبو مماثله اسباب حرب ایله حربده استعمال اولنه‌جق اسلحه‌ده مجروحین واسرایه ایدیله‌جك معامله‌ده جاری اوله‌جغی وانجق خصم حدود مشروعه‌یی تجاوز ایدرك ظلم وعداوتده بولندیغی حالده اکا متابعت جائز اوله‌میه‌جغی [ان الله لایحب المعتدین] آیتیله مصرح بولنمقده‌در .

رسول اکرم افندمز اسباب موجبه ومجبره‌یه بناءً قبائل اوزرینه ٤٧ دفعه سریه ارسال بیورمش و ٢٧ غزاده بالذات کندیلری بولنمش اولدقلری حالده یالکز ٩ دفعه طرفین بیننده حرب ظهور ایدرك دیکرلری مصالحه ایله نتیجه‌لنمشدر . شو ٩ محاربه‌نك اسبابی تحری ایدیلورسه کوریلور که سبب حرب یا کندیلریله معاهد بولنان قبائلك نقض عهد وخیانت ایتملری ویاخود اعدانك هجوم وتسلط ایتملری اولمشدر .

ممنوعات حربیه

حرب ، اساساً دشمنی مالاً ، بدناً اضرار ایلك وهردرلو معاملاتنه قارشو مقابله بالمثلده بولنمق ایجابات حربیه‌دن اولدیغی حالده دیانت اسلامیه بوبابده بر طاقم موادی استثنا ایدرك انلری ممنوع قیلمش واثنای حربده دخی اجرای عدالتی توصیه ایلمشدر. انلرده صبیان وپیران ، نسوان ورهبان، علیل واعمی واسرانك قتللری ومجروحینك اتلاقی ، میوه‌دار اغاچلرك ومزروعاتك قطع واحراقی ، حیواناتك ذبحی وارتکاب معاصی کبی شیلردرکه بونلرك هربری متعدد آیات واحادیث ایله نهی وتحریم بیورلمشدر. بوندن آکلاشیلیورکه شریعت اسلامیه هر خصوصده عدالتی امر والتزام ایلمکده وبین العباد ظلم وفساد ایقاعندن نهی و تحذیر ایتمکده‌در .

اوروپا متعصبلرندن بعضیلرینك شمدی‌یه قدر وقوع بولان محارباتده عساکر اسلامیه‌یه اسناد ایلدکلری تعدیاتی تکذیب ایچون بو حقایقی ذکردن بشقه آیروجه بر دلیل ایرادینه لزوم قالمیه‌جغی بدیهیدر .

صلح

محاربه موجب سفك دماء بر آفت عظما اولدیغندن منعی

ایچون هرشیٔ یاپیلمه‌لی وهر کونافدار کارلق اختیار اولنمه‌لیدر.
وصلح قبل اولدقجه حرب جهتی التزام ایدلمه‌مایدر.
[یاایها الذین آمنوا ادخلوا فی السلم کافةً] آیت کریمه‌سنده‌کی
فرمان الهیدن [وان طائفتان من المؤمنین...] ایله باشلایان
شو ایکی آیت جلیله‌ده‌کی [اصلحوا] امرینك اوچ کره ذکر
وتکرار بیورلمسندن صلحك — کرك بین الاشخاص وکرك
بین الاقوام — فرض عین اولدیغی استدلال اولنور. مصلح
عالم رسول اکرم افندمزده هر معامله‌لرنده صلحی التزام
بیورمشلر و (الصلح سید الاحکام) حدیث شریفلریله بو
خصوصی بیان وتقریر ایلمشلردر.

بنی‌ضمره قبیله‌سیله عقد بیوردقلری مصالحه‌ده‌کی صلحنامه‌-
لرینك صورت شریفه‌سی تیمناً وتبرکاً اشبو محله قید ایدیلور.

(بسم الله الرحمن الرحیم هذا کتاب من محمد رسول الله
لبنی‌ضمره بانهم آمنون علی اموالهم وانفسهم وان لهم النصر
علی من عاداهم ان لا یحاربوا فی دین الله وان النبی اذا دعاهم
لنصره اجابوه علیهم بذلك ذمة الله وذمة رسول الله ولهم-

النصر علی من برمنهم واتقی .) مآل منیفی اشبو مصالحه‌نامه رسول‌الله اولان محمددن بنی ضمره‌یه ویریلوب حکم وعهدی اولدرکه بنی‌ضمره اسلام ایله محارب اولامق وپیغمبر کندیلرینی یاردمه دعوت ایتدیکی حالده اجابت ایلمك اوزره مال وجانلرینی تأمین ایدر . ومتقی وخیرخواهلرینه یاردم ایده‌جکنی جناب حق ایله پیغمبری نامنه تعهد ایدر دیمکدر . اشبو معاهدهٔ جلیله مضمونندن غیرمسلم اولان امم واقوام ایله تجاوزمی وتدافعی عقد معاهده‌یه اسلامك مأذون بولندقلری مستفاد اولدیغی کبی مصالحه صورتیله حسم اختلاف ممکن ایکن طریق حرب وضربه سلوك جائز اولمدیغی نمایان اولور .

اسباب صلحدن بری ده [واعدوا لهم ما استطعتم من قوة ومن رباط الخیل ترهبون به عدوالله وعدوکم] نظم جلیلی موجبنجه تدارکات حربیه وتجهیزات عسکریه‌در . چونکه دشمن تدارکات واستحضارات سفریه ایله تخویف ایدلمش وبوصورتله تعدی وتجاوزینه میدان ویرلمیه‌رك صلح ومسالمته میل ایتدیرلمش اولور . نتکم :

« حاضر اول جنکه اکر ایستر ایسه‌ك صلح وصلاح »

دینلمشدر . حاصلی قوتلی براردو صلح ومسالمتك ای برکفیلی اولدیغنه بناءً بوکون هردولت قوهٔ بریه وبحریه‌سنی ایجابات عصره

کوره تنظیم وتزیید ایتمکده وبو صورتله محتاج بولندیغی حضور
وآسایشی تأمین ایلمکده‌در .

حکومت

حکومت لغتده حکمْ کبی فصل وقضا معناسنه‌در . حاکم ،
حکَمْ انفاذحکم ایدن کیمسه‌در . انجق حکَم حاکمدن ابلغدر .
حَکَم مفرد وجمعده اطلاق اولنور . لکن لسان عرفده حاکم
طرف حکومتدن نصب اولنان ؛ حکَمْ ایکی کشی بیننده منازع‌فیه
اولان برمسئله‌یی حل ایچون بالرضا تعیین ایدیلان کیسه‌یه دینور .

حکومتی ارسططالیس ــ حکم مطلقك دولت وجمعیت ایچنده
اجراسیدر — دیه‌تعریف ایتمشدر . مشهود اولدیغی وجهله
نوع بشر انجق جمعیت حالنده یشار . بوایسه انتظامه‌ انتظامك
حصولیده برقوته محتاجدر . بوحالده‌بشرك وجودی اوقوتك
وجودیله قائمدر . اوقوت ایسه قوهٔ حاکمه یعنی حکومتدر .
حکومت مأثر بشریه‌دن اولمیوب حاکم مطلق تعالی وتقدس حضر-
تلرینك تأسیس بیورمش اولدیغی بروضع آلهیدر . انجق جناب
حق حکومت وحاکمیتی کرك افراد مخصوصه کرك جماعات‌معینه‌یه
صورت دائمه‌ده بخش وحصر ایتمامش اولدیغندن هرقوم مقاصد

مخصوصه‌سنی استحصاله انسب اولان صورتله نظام ویرمكه صلا-
حیتدار‌در. بوصلاحیته استناداً امم واقوامدن بعضیلری حكومت
مطلقه‌یی دیكرلری‌ده حكومت مشروطه ویاجمهوریه‌یی التزام
ایلشلر‌در‌كه شوحالده حكومت اوچ قسمدر : مطلقه ، مشروطه،
جمهوریه‌در .

حكومت مطلقه : زمام حكومتی تماماً النه آلمش اولان
برمستبدك حكومتیدر .

حكومت‌مشروطه : ملت مجلسنك رأی وفكرینه اتباع‌ایدن
حكمدارك حكومتیدر .

حكومت‌جمهوریه : نسل معیندن منتخب حكمدار مخصوص
اولمیوب هركیم اولورسه اولسون افراد ملتدن بری اكثریت
آرا ایله بالانتخاب حكمدار مقامنده اولمق‌اوزره‌موقتاً رئیس نصب
اولنور .

شوحالده حكومت قوانین قطعیهٔ مؤسسه‌یه تابع اولورسه
مشروطه ، افراد ملتك مجموعنك ویا اكثریتك‌رأی‌واراده‌سنده
بولنورسه‌جمهوریه، قوانین موضوعه واصول متخذه‌سنك قطعیتی
اولمیه‌رق یالكز بركشینك كیف واداره‌سنه، واوقوانین واصولی
آرزوسی‌وجهله فسخ وتبدیل‌اقتدار واجرا آتنه تابع اولورسه
مطلقه اولور .

اصول حكومت بالعموم‌انسانلر وبالخاصه آوروپالیلر ار‌ه‌سنده

قسماً یکیدر . چونکه آوروپاده اوللری حکومت اولیوب اهالی بالکز بررئیسك ادارهٔ کیفیه‌سنه وپاپاسلرك امر وحکملرینه تابع بولنمقده ایدیلر . صوکره‌لری فنون ومعارف ترقی‌یه وباخصوص اندلسده عربلردن انتشار ایدن انوار معرفت اوروپا ایچنده پارلامغه باشلادی . پك چوق کتب عربیه علی الخصوص اندلس اعاظمندن ابن رشد وابن خلدون کبی ذواتك برطاقم کتابلری فرنك لسانلرینه ترجمه ایدلمکله (لاطاعة للمخلوق عند معصية الخالق) کبی قواعد جلیلهٔ اسلامیه کیمیا آسا تلقی وقبول اولندی وایشلك ایچنه برازده یونان قدیم حکمیاتی قارشدیرلدقدن صکره :
(کوسفند ازبرای چوبان نیست — بلکه چوبان برای خدمت اوست) حکمی ایله حکمدارك قانوندن ماعدا امرینه اطاعت ایدلمه‌مسی وقانوندن باشقه حاکم اولمامسی وانسانلرك افکار وآمالنده حر وسربست بولنمسی کبی اکثریسی موافق شریعت بولنان احکام واحوال موضوع بحث اولمغه باشلادی . فیض معرفت سایه‌سنده افکارلری تنور ایده ایده نهایت حکومت ومدنیتلری شو کورمکده اولدیغمز درجهٔ کماله رسیده اولدی .

نظر اسلامیتده حکومتك حکومت مشروطه اولدیغی شبهه‌سزدر . چونکه مسلمانلر حکمدارلرینی کندیلری نصب وتعیین ایلمکده اولدقلری‌چون خلیفه‌نك ملت اوزرنده دکل ملتك خلیفه اوزرنده حق حاکمیتی واردر . بناءً علیه مسلمانلر خلیفه‌لرینه

(لاطاعة ... الخ) حديث شريفى مؤداسنجه شريعتك
كوستردیکی طوغری یوله کیتدکجه اطاعت ایدرلر، بالعکس طریق
حقدن انحراف ایله ظلم وفسادی التزام ایلدیکی اکا متابعتدن
واز کچەرك خلع وتبدیلنی دیناً واجب کوررلر .

امامت وخلافت

امامت ایکیدر ، صغری ، کبرادر . امامت صغری : نمازده
امامت، امامت کبرا : مصالح ناسی صیانت ایچون امام الانبیا افندمز
طرفندن خلافت طریقیله ریاست عامه‌در .

(الخلافة بعدی ثلاثون سنة ثم یکون ملکاً عضوضاً)

حديث شريفى خلفای راشدين حضراتی خلافتلرينك علی وجه الكمال
اولديغنه اشارت اولوب سائر ائمه مسلمينه دخی خليفه اطلاقی جائزدر. زيرا
رياستلری رسول اکرم افندمزدن نيابت صورتيله‌در .

حمايه بيضه اسلام وتنفيذ احكام، اقامه حدود وتجهيز جنود، جمع
عشر وزكات وامثالی امور ومعاملات ايچون امت اوزرينه
نصب امام فرضدر . انجق بعض خوارج ايله ، معتزله‌دن اصم
تغلبدن احتراز ايچون « امت دين قويمه تبعيت ايدرسه نصب امام
فرض دكلدر » ديمشلردر .

امامتك شروطى يديدر . (۱) عدالت ، (۲) علم ، (۳) سلامت حواس ، (٤) سلامت اعضا ، (٥) اصابت رأى وسياست ، (٦) شجاعت ، (۷) قريشى اولمقدر .

اشبو شروطى جامع اولميان ذات منصب جليل دينى اولان خلافته مستحق دكلدر . چونكه خليفه عادل اولمازسه ظالم اولور ؛ ظالم ايسه لسان شريعتده ملعون اولديغندن خليفه اولهماز ؛ جاهل ، معلول ، مختل الشعور ، جبين اولورسه احكام شرعيه‌يى تنفيذ ومصالح عبادى رؤيت ايده‌ميه‌جكى كبى لدى الايجاب محاربه‌دن قورقارق حقوقى دينى وامور ناسى حفظ وصيانت ايده‌مز ؛ بويله برعاجز ايسه هيچ بر وقت رياست عامه‌يه اهل اولهماز .

شروط مبحوثه‌ده امت اصلا اختلاف ايتمه‌مشدركه بونلر متفق عليه‌در . يالكز قريشى اولمق شرطى مختلف فيهدر . ابن خلدونك بيانى اوزره بدايت اسلامده قريشى اولمق دفع نزاع ايچون شرط قلنمشيدى . چونكه قريشك اقوام وقبائل سائره اوزرينه عز وشرفى وار ايدى . اكر قريشدن ماعداده خلافت تقرر ايتسيدى ، قريشيلر مخالفت ايده‌جك وبو وجهله جماعت اسلاميه آره‌سنه تفرقه دوشه‌جك ايدى بو ايسه [اقيموا الدين ولا تتفرقوا فيه] نظم جليلنه مخالف ايدى . صكره‌لرى قريشده

بوشرف غالبیت قالمدیغندن خلافتده بوشرطه لزوم کورلمدی .

ارتحال نبی‌یی متعاقب بین‌الاصحاب خلیفه انتخابنده اوچ رأی حاصل اولمشیدی :

برنجیسی، خلیفه اوله‌جق ذاتك سیاست اموره‌وحراست دینه اهل ومقتدر بولنمسی کیفیتی ایدی . بورأی اکثری انصارك مختاری اولوب منتخبلریده (سعد بن عباده) ایدی . بو (اسمعوا واطیعوا وان ولی علیکم عبد حبش) ، حدیث شریفنه موافق بولندیغندن بالآخره اکثری خوارج ایله عامهٔ معتزله بورأیی قبول ایلمشلردر .

ایکنجیسی، خلیفه سیاست وحراسته مقتدر اولمقله برابر قریشی اولمسیده مشروط ایدی. بورأیده اکثر مهاجرینك مختاری اولوب نامزدلری ابوبکر الصدیق ایدی .

(الأئمة من قریش) حدیث عالیسیله استدلال ایده‌رك مؤخراً اهل سنت بورأیه قائل اولمشلردر .

اوچنجیسی، خلافته قرابتك احق اولمسی ایدی . بونی هاشم ایله اناره تابع بولنانلرك رأیی اولمقله منتخبلری حضرت علی ایدی . (اما ترضی ان تکون منی بمنزلة هارون من موسی) ، حدیث شریفیله احتجاج ایده‌رك بوتون شیعیلرده بورأیی التزام

ایلمشلردر .

بو اوچ منتخبدن ابوبکر الصدیق اکثریتی احرازایده‌رك اجماع امتله خلیفه انتخاب اولنمش وسعدبن عباده‌دن ماعداسی کندیلرینه تبعیت ایلمشدر .

بین الامه خلیفه انتخابنده درت صورت واردر :

(۱) شورای عامه یعنی اهل حل وعقدك انتخابیله اولمقدر . حضرت ابوبکر ایله حضرت علینك خلافتلری کبی.. بوبابده عموم اهل حل وعقدك بیعت ایتمسی شرط دکلدر. بلکه — والاکثر حکم الکل — قاعدهٔ فقهیه‌سنجه اکثریت کافیدر . نته‌کیم سعدبن عباده خلیفهٔ اول وثانی‌یه واصحابدن بعضیلریده حضرت علی‌یه بیعت ایتمامشلر ایدی .

(۲) شورای خاصه ایله یعنی خلیفهٔ سابقك اختیار ایتدیکی برقسم مخصوصك انتخابیله اولور . حضرت عثمانك خلافتی کبی که حضرت عمرك تعیین ایتدیکی انتخاب شورای سته‌نك رأی وانتخابلریله استخلاف اولنمشدر .

(۳) وصایت ویاولایت عهد طریقیدرکه خلیفهٔ سابقك شرائط خلافتی حائز اولنلردن برینی ولی‌عهد تعیین ایدوب امتك مظهر قبولی اولمسیله منعقد اولور. حضرت عمرك خلافتی کبی.. مشارالیهی جناب ابوبکر ولی‌عهد تعیین ایتمش وامت طرفندن مظهر

قبول اولمشیدی . عصر اولده خلافت شواوچ صورتله منعقد اولور وخلیفه اجماع امتله مقام خلافتی احراز ایدر ایدی .

(٤) تغلب وحق سیف طریقیدرکه ناس امامتده اختلاف ایدوب هیچ بری دیکرینك خلافتنه راضی اولمازسه ایچلرندن سیاسته مقتدر اولانلردن برینك مقام خلافته طالب اولمسی جائز اولور ، امت آنك نداسنه اجابت ایدر واختلاف طرف اولهرق احوال کسب سکونت ایدرسه خلافتی صحیح اولور .

خلافتده توارث

خلفای راشدین زماننده خلافت ارثی اولمایوب امت طرفندن بالاستشاره انتخاب اولنور ایدی . حضرت عمر اصحاب شورایه اوغلی عبداللهی انتخاب ایتمەملرینی تنبیه ایتمش ؛ حضرت علی ده جناب حسن حقنده « لا آمرکم ولا انهاکم انتم البصر » دیەرك بوخصوصی امته تودیع ایتمشدی .

خلافتی ارثی قیلان معاویه بن ابی سفیاندر . مشارالیه بین المسلمین فتنه ظهورندن قورقەرق اهل ومستحق کورمش اولدیغی اوغلی یزیدی ولیعهد تعیین ایلمش وبوصورتله خلافت امویلرده تقرر ایتمشیدی. یالکز بونلردن عمر بن عبدالعزیز خلفای راشدین مسلکنه اتباع ایدەرك مشاهیر تابعیندن وفقهای سبعەدن

قاسم بن محمد بن ابوبكر الصديقی ولیعهد تعیین ایتمك ایسته‌دیسه‌ده امویلرك تغلبی سببیله آكاموفق اوله‌مامشیدی .

آل عباس طریق معاویه‌یی التزام ایتدیلر . یالكز مأمون، عمر بن عبدالعزیز كبی، چهار یاركزین مسلكنی بالالتزام خاندان علیدن علی رضا بن موسی كاظمی ولیعهد تعیین ایتمشیدی . فقط بونی عباسه كران كله‌رك مأمونك بیعتنی نقض ایله عموجه‌سی ابراهیم مهدی‌یه بیعت ایتدیلرسه‌ده ولیعهد مشارالیهك فجأة وفاتی وقوع بولان بوبغی وفسادی تسكین ایلمش وبوندن صكره‌ده هیچ بر كیمسه دیكر خانداندن ولیعهد تعیینی مسئله‌سنی اورته‌یه قویه‌مامشیدی .

آل عثمانده بنی عباسه اتباعاً خلافتی ارثی اوله‌رق ایفا ایلدیلر . آل عثمان ابتدالرنده مقام خلافتی حائز اولمیوب یالكز حق حكومته مالك ایكن ٩٢٣ تاریخنده خلافت بنی عباسدن كندیلرینه انتقال ایتمش اولمغله خلافت و حكومتی جامع اولمشلردر . خاندان آل عثمانك خلافت و امامته استحقاقلری بر وجه آتیدر :

اولا : عثمانلیلرك برنجی خلیفه‌سی بولنان سلطان سلیم خلافت اسلامیه‌یی دست كفایته الدیغی زمان كندوسنه قارشو طوره‌جق بر حكمدار یوق ایدی ، درایت و اهلیتده اعتی حدایه بالغاً مابلغ كان ایدی .

ثانیاً : اخر خلفای عباسیه اولان متوكل علی الله سلطان

سليمك كفايتنى تقدير ايدەرك خلافتى اكا ترك وتوديع ايتمش وبو كيفيت اهل حل وعقد طرفندن عموماً مظهر قبول اولمشيدى. حتى علماى مصرو علماى رومدن مركب بر مجلس عمومى سلطان سليمى خليفه انتخاب ايدەرك سيف شهامتى انك ميان همتنه باغلمشلردر . ايشته جلوسى متعاقب اجرا ايديلان تقليد سيف آيينى بوندن نشأت ايتمشدر .

ثالثاً : سلطان سليم قبلەگاه مؤمنين اولان حرمين محترمين خدمت موجب المفخرتنى يد كفايتنه آلديغى كبى الى يومنا هذا سلاطين عثمانيەده بو خدمت مقدسه ايله مباهى بولنمقدەدر .

رابعاً : خاقان مشار اليه امانات مباركەيى دست امنيتنه آلەرق حفظ وحمايه ايلمشدر . الحاصل صفدر دوران سلطان سليم خان حق سيف ووداعت و شوراى عامه ايله مقام جليل خلافتى حائز اولمشدر .

اليوم پادشاه زمان سلطان محمد خان خامس حضرتلرى ده ملتك انتخابيله اجتماع ايدن وبا فتواى شرعى اهل حل و عقد اولديغى ثابت اولان مجلس عمومئ ملت طرفندن بالانتخاب كرسئ خلافته اجلاس ايدلمكله بالعموم مسلمانلرك خليفەسى و بتون عثمانليلرك پادشاهيدر . خليفه بالحقه اطاعت لازمهٔ ديانت اولديغندن بالفعل تابعيت سلطنت سنيەده بولنميان مسلمانلرك دخى معناً او مقام قدسيت اتسامه ارتباط دينيلرى شرعاً وعقلاً

مبداندەدر . بوكا بناءً دركه هندده ، اقصاى شرقده والحاصل
كافهٔ بلاد اسلاميەده نام عالىٔ جناب خلافتپناهى يه خطبه اوقونمقده
و معناً اطاعت و انقياد اولنمقده‌در .

بوده اثبات ايدر كه مقام خلافتك مقام سلطنت سنيه اولديغنه
يالكز عثمانليلرجه دكل بالعموم مسلمانلرجه اجماع حاصل اولمشدر .
اره صره يمنده اوفاق بر دائره ايچنده ادعاى امامت و ياخود
اقصاى غربده بر حكومت وامارت طرفندن درميان اولنان
دعواى خلافت شرعاً بر وجهله حائز اهميت دكلدر . چونكه
بونارده خلافتك شروط اساسيه‌سندن اولان شوكت وسياست
و حراست دينه قدرتدن اثر يوقدر . بناءً عليه بونلرك حوزهٔ
حكومتده اولانارى نظر شرعده باغيازدر .

وزارت

مقام خلافتده بولنان ذواتك امور و مصالح دولتى بالذات
تدوير و رؤيتلرى قابل اوله‌ميه‌جغى جهتله كنديلرينه ظهير
و معاون اولمق اوزره وزير استخدام ايتمارى ايجابات شرعيه
و سياسيه‌دن و لوازم حكومت و خلافت اسلاميه دندر .

[ولقد آتينا موسى الكتاب و جعلنا معه اخاه هرون
و زيرا] نص جليلى و (من ولى شيئاً من امورا لناس

واراد الله به خیراً جعل له وزیراً صالحاً ان نسی ذکّره
وان ذکر اعانه)حدیث شریفی ایله‌ده وزارتك لزومی ثابتدر. مآل
عالئ حدیث ـ عهده‌سنه خلقك اموری تفویض اولنانلرك حسن
موفقیتلرینه ارادهٔ الهیه تعلق ایدر . اویله صالح بر وزیره مقارن
قیلارکه اونوتدیغی شیلری کندیلرینه اخطارده، صکره ده مقتضاسنی
اجرا ایچون معاونتده بولنور ـ دیمکدر .

سلطان انبیا افندمزده وزیر استخدام ایتمشلر و بو خدمت
مبجله ایله شیخین حضراتنی بکام بیورمشلردر . حضرت صدیق
جناب فاروقی ، مشار الیهده حضرت علی‌یی و دیکر اصحاب
کرامدن بعضیلرینی وزیر اتخاذ ایلمشلردر .

بین الخلفا امر وزارته اهتمام و اعتنا ایدلمش اولدیغی حالده
خلفای عباسیه زماننه قدر وزارت غیر رسمی و یالکز فعلی
و عملی اوله‌رق دوام ایتمش ، خاندان عباسیه ایسه وزارتی بر
مسند مخصوص اولمق اوزره رسماً تأسیس و توجیه ایلمشدر .

وزیر ، کلمه‌سنك اشتقاقنده علماء سیاست اوچ وجهله
بیان مطالعه ایتمشلردر :

برنجیسی : وزارتك اغرلق معناسنه اولان « وِزْر » دن
مشتق اولمسیدر ، بوکا کوره وزیر ، حکومتی درعهده ایدن

حكمدارك بارثقيل مسئوليتنه معاونت و رأى وتدبيرى ايله تخفيف اوزارينه خدمت ايدن ذات ديمكدر .

ايكنجيسى : وزارت ملجأ و پناه معناسنه كلان« وَزَرْ» دن مشتقدر . بورأيه نظراً پادشاه وزيرك تدابير صائبه و آراى ثاقبه‌سنه التجاده بولنمش وتسويهٔ مصالح حكومتده حكمدارك ملجأ وپناهى اولمش اولور .

اوچنجيسى : ظهير وقوت معناسنه اولان « أَزْر » دن مأخوذ اولمسيدر . بو فكره كوره پادشاه وزيرك رأى وعرفانى و حسن تدبيرى ايله قوى‌الظهر اولور ديمكدر .

صفات لازمهٔ وزارت ، شريعت وسياست نقطهٔ نظرندن آلتيدر :

برنجيسى : سلامت حواس واعضادر . لسانده ويا سمع وبصرنده آفت وسير وحركتنه مانع اوله‌جق درجه‌ده‌اعضاسنده نقصانيت بولنانلر وزير اوله‌مازلر ، چونكه بوكبى نقائص ايفاى وظائف وزارته برر مانعه تشكيل ايدرلر .

ايكنجيسى : علم ومعرفتدر . وزيرك امور معظمهٔ دولتى اداره ايده‌جك مرتبه‌ده اصحاب علم ووقوفدن اولمسى شرطدر . زيرا وزيرك جهلندن نشأت ايده‌جك اولان اوفاق بر خطاى اجتهادى دولتك باشنه بيوك بلالر كتيره‌بيلير .

اوچنجیسی : عدالتدر . شرائط شرعیه‌یی جامع عدالتدن محروم بولنانلرمنصب وزارته اهل اولەمازلر .

دردنجیسی : متانتدر . مصالح جاریه‌یی وامور سیاسیه‌یی تدبیر ایچون وزیرك رأی متین صاحبی اولمسی لازمدر .

بشنجیسی : نجدت وشجاعتدر . محافظهٔ بلاده و عندالایجاب مجاهدهٔ اعدایه مقتدر اوله‌میان برجبین رتبهٔوزارته لایق ومستحق دکلدر .

آلتنجیسی : کفایت و اقتداردر . امور حربیه و خصوصات مالیه‌ده وزیرك صاحب کفایت و اهلیت اولمسی شرط اهمدر .

حکومت اسلامیه‌ده وزارت ایکی نوعدر : بری وزارت تفویضیه ، دیکری وزارت تنفیذیه‌در .

وزارت تفویض ، حکمدار طرفندن وکالت مطلقه‌یی حائز اولان صدر اعظمك وزارتیدر . چونکه امور حکومت پادشاه طرفندن صدر اعظمه تفویض اولنمش و مصالح دولتك رؤیت وتسویه‌سنه وکیل و مأذون بولنمشدر . شو حالده صدر اعظم رأی ذاتیسیله بالجمله امور ومعاملات دولتی اداره ایدر . والی ، متصرف ومأمورین سائره‌یی نصب وتعیین وامور مالیه وخصوصات داخلیه وخارجیه‌یی حسب‌الوکاله تدبیر وتدویر ایلر ، آنك وظیفه‌سی خارجنده قالانلر همان محدود اولور . مثلا ، حکمدار

ولی عهد تعیین ایدر. وزیر مفوض بویله براقتداره مالك اولهماز.
پادشاه وزیرك نصب ایتدیکی ولاة ومأمورینی عزل ایدر. وزیر ایسه
پادشاهك تعیین ایلدیکی مأموری عزل ایدهمز .

وزارت تنفیذ ، حکمدار ایله اهالی بیننده اجرای وساطتدن
عبارت برمأموریتدر . بووزیر امور دولتی تدویره ومهام ملکنی
رؤیت وتسویهیه مأذون وموکل دکلدر . انك وظیفهسی همان
ایکی یه منحصر کبیدر . بری خلیفهیه عرض معلومات ، دیکری
حکمدار نامنه اجرای تبلیغاتدر .

حکومت اسلامیهده وزارت یالکز بروزیره منحصر اولمیوب
ایکی ودها زیادهیه جواز ویرلمشدر . نتکیم حکومت عثمانیهده
بونی التزام ایدهرك مسئول برهیئت وکلایی ترتیب و قبول ایلمش
وبوکیفیت مشروطیت مشروعه مزكده انجاباتندن بولنمشدر.

مشورت

[ولتکن امة یدعون الی الخیر ویأمرون بالمعروف
وینهون عن المنکر] آیت جلیلهسی که معنای منیفی ـ سزدن
ناسی خیره دعوت ایدر وامر بالمعروف ونهی عن المنکر ایلر
برجماعت بولونسون .ـ دیمکدرکه مشورتك مشروعیت ولزومنه
دلالت ایدر .

معروف : شرع وعقلك استحسان ایتدیکی ، منکر : شرع وعقلك قبیح کوردیکی شیلردر. نظم جلیلده‌کی خطاب عمومیدن امر بالمعروف ، نهی عن المنکرك بتون امت اوزرینه فرض اولدیغی و آنجق بوامر مهمك اجراسی احکام الهیه یه وقوف ومعاملات ناسه آشنا اولنق کبی برطاقم قیود ایله مقید بولنمسنه نظراً بونك فروض کفایه‌دن اولدیغی استدلال اولنمقده و امت آره‌سنده بو وجیبه‌یی آنجق اهلیت وفضیلت ایله تمییز ایدنلرك درعهده ایده‌بیله‌جکلری آکلاشلمقده‌در . چونکه امر بالمعروف نهی عن المنکره هرکس بالذات تصدی ایده‌جك اولورسه منفعت یرینه مضرت حاصل اوله‌جغی شبهه‌سزدر. زیرا شروطندن کوره‌یه واقف اولمیانلرك منکر ایله امر، معروف ایله نهی ایتماری ملایمت یرنده غلظت، غلظت یرنده ملایمت کوسترملری محتمل وبناءً علیه فائده یرینه ضرر ایقاع ایتماری ملحوظ ومتبادردر .

شو حالده فرض اولان امر بالمعروف ، نهی عن المنکرده بولنه‌جق یعنی ملك وملتك صلاح و سعادتی دوشونه‌جك وبالاستشاره امورامتی تدویر ایده‌جك اولان هیئت شورانك برهیئت منتخبه ومتمیزه اولمسی وبو جهتله مشورتك بر امر مشروع بولنمسی آیت کریمه‌نك بیانات عالیه‌سی جمله‌سندندر .

[وامرهم شوری بینهم] [وشاورهم فی الامر] نظم

جليلهری بالخاصه امر مشـاورەنك مشروعيتی حقنده شرف نازل ١ اولان آيات بيناتدندر .

كتاب الله ايله منصوص بولنان امر مشورت (المشاورة حصن من الندامة وامان من الملامة) و (لقحوا عقـولكم بالمذاكرة واستعينوا اموركم بالمشـاورة) و (ماخاب من استخار ولا ندم من استشار) كبی احاديث پيغمبريه ايله ده ثابتدر .

نبی اكرم افندمزده دائما اصحاب كراملريله مذاكره بيوريرلر ومصالح امتدن پك چوغنی بالاستشاره فصل وقضا ايدرلردی .

غزوۀ خندقده اعدا ايله برلشمش اولان غطفانيلرك ترك مخاصمه ايله يرلرينه عودتلری ايچون مدينۀ منوره اثمارينك ثلثنی ويرەرك مصالحه اولنمسنی طرف رسالتپناهی يه عرض ايدن اصحابدن بعضيلرينه افندمز (حتی اشاور السعود) يعنی سعد بن معاذ و سعد بن عباده وسعد بن فزاره ايله مشاوره ايدەيم بيورمشلر وانلرله مشاوره نتيجەسی بر شیٔ ويرلەمك كيفيتی اولمغله اولوجهله عمل بيورمشلردر .

اصحاب كرام حضراتيده سنت سنيه يه اتباعاً عموميتله مشورتده بولنورلر و هر خصوصده مشورتی كنديلرينه رهبر اتخاذ ايلرلر ايدی .

حضرت عمرك امر مهم خلافتی شورایه تودیع و مجلس مشورتی دخی تعیین بیوردقلری معلومدر .

حضرت حیدر مشورتی توصیه ایدر وانده یدی خصلت اولدیغنی سویلر ایدی . انلرده (١ استنباط صواب (٢) اکتساب رأی (٣) خطادن تحصن (٤) ملامتدن تحرز (٥) ندامتدن نجات (٦) الفت قلوب (٧) اتباع اثردر .

اشته بونلر دلالت ایدرکه : اسلامیتده استبدادوتفردمقدوح وممنوع ، استشاره واشتراك ایسه ممدوح ومشروعدر .

استشارهنك صورت اجرائیهسنه کلنجه بونکچون برحد معین یوقدر . ایجابات زمانیهیه کوره حرکت اولنور . صدر اسلامده ادارهٔ حکومت بسیط وساده وامتك فضائل اخلاقیه ومحاسن فکریهلری سایهسنده معاملات ناس هردرلو شوائبدن آزاده ولمله برابر خصوصات مهمه ایچونده اکثری مسجد شریفده اجتماع ایدرك مذاکره ومشاوره بیوریلور وبوصورتله ادارهٔ امور اولنور ایدی ،

اوائل دولت علیهده دخی امور حکومتده مشورت اولنور. واحوال فوق‌العادهده سنجاق بکلری واوجاق اغالری کبی امور دیده وکار آزموده برطاقم اعیان ملت جمع ایله مجلس مشورت عقد اولنور وانلرك رأیلری صورولور ایدی. ا ق‌سطوت‌حکومت اکثریا بونلرك رأینه‌غلبه ایدرورأی‌حکومت‌حکمران‌اولورایدی.

شمدی ایسه بمنه تعالی مشروطیت مشروعیه وحریت اساسیه تأسس ایتمش اولمغله فی زمانتا لازم اولان شی ، امور کورمش مملکتك تجارت ، زراعت وقابلیت استعدادینه وقوف حاصل ایلمش وبین الامة امانت واستقامتله شهرت بولمش علمادن ، امرادن ، تجارت وهرصنف کزیدکانندن برطاقم ذواتك مبعوث اولەرق انتخابیله انلرکده امور دولت ومصالح ملتی عدل وحقانیت دائرەسنده رؤیت وتسویەیه نصب اهتمام ایلملرندن عبارت قالیر .

مشورتدر ناظم احوال ملك وسلطنت
مشورتدر امته مصباح مجد ومسعدت
مشورت هرامروکار مشکلی آسان ایدر
حضرت حق لطف ایدوب توفیقنی احسان ایدر

اقرن برأیك رأی غیرك واستشر
فالحق لایخفی علی الاثنین
للمرء مرآة تریه وجهه
ویری قفاه بجمع مرآتین

ان اللبیب اذاتفرق امره
فتق الامور مناظراً اومباشرا
واخو الجهالة یستبد برأیه
فتراه یعتسف الامور مخاطراً

حاصلی بالاده ذکر واتیان اولنان آیات جلیلهٔ قرآنیه . اقوال وافعال سنیهٔ نبویه مشورتك وجوب مشروعیتنی اثبات ایتمکده اولدیغی ومشورته کسب استحقاق ایتمك ایچون صفات لازمهٔ اهلیتهده اعتنا اولنمسی وصایای شرعیه ومقتضای سنن نبویه‌دن بولندیغی ثابت اولمقده‌در . بناءً علیه کندیسیله استشاره اولنه‌جق ورأینه مراجعت ایدیله‌جك ذواتك حال وشانلری نظر اعتباره آلنمق لازمدر . صفوت فکر ، جودت قریحه ، قوت نفس ، سلامت حس ، وقوف واطلاع ، تجربهٔ امور ، صدق وصلاح کبی اوصاف، اسباب اهلیت وکفایت جمله‌سندندر .

بورالر معلوم اولدقدن صکره آرتق بونده ترتب ایدن وظیفه موافق شرع شریف اوله‌رق تأسس ایتمش بولنان مشروطیتمزك قدرینی بیله‌رك مجلس مشورتده‌کی وکیل ومبعوثلریمزك مظهریت وموفقیتلرینی تمنی ایتمك وشو بخشایش ربانینك شکرینی ایفا ایلمکدن عبارت قالیر .

احکام بغات

بغات : بغیر حق خلیفه‌یه اطاعتدن خروج ایدن فرقهٔ عاصیه‌در . اهل خروج اوچ قسمدر :

برنجیسی : قطاع طریقدرکه اطاعتدن خروج ایله قتل نفوس وغصب اموال فضایحنده بولنان وابنای سبیلك امنیتنی سلب وازاله ایلیان کروه اشقیادرکه بوده درت قسمدر :

(۱) شقاوت وقطع طریق جرأتنده بولنوب انجق قتل وغصب کبی برکونه مفسدت ایقاعنه فرصتیاب اولمه‌دن اخذ وکرفت اولنانلردرکه بونلرك جزالری تعزیر وضربدن صکره حبس وتوقیف ایدلمکدر. [اوینفوا من الارض] آیت کریمه‌سنده‌کی نفی‌دن مراد بو حبسدر.

(۲) یالکز سرقت وغصب مال ایدنلردر. بونلرك شرعاً جزالری سرقت ایتدکلری مال بهری ایچون نصاب سرقته (۱۰ درهم کموش ویا بوقیمتده اولان برمال) بالغ اولورسه علی الخلاف برالی وبرایاغی قطع اولنمقدر.

(۳) یالکز قتل نفوس فضیحه‌سنده بولنانلردر. بونلر جزاءً یعنی «حداً لاقصاصاً» قتل اولنوب نمازلری قیلنمیه‌رق دفن اولنورلر. بوبابده ولی مقتولك عفوی صحیح دکلدر.

(٤) قتل نفوس وغصب اموال جرأتنده بولنانلردر. بونلرك جزالری ایسه شو آلتی صورتدن بریله‌در اوده: اولا قطع صکره قتل ویا قطع بعده صلب ویا هراوچینك اجراسی یاخود قتل وصلب یاخود یالکز قتل ویا یالکز حیاً صلب اولنمقدر.

اهل خروجدن ایکنجیسی: بغاتدرکه عن تأویل دائرهٔ اطاعتدن خروج ایلیان زمره‌در. بونلره اولا نصیحت ایدیله‌رك شبهه‌لری دفع وازاله اولنور وانقیاد واطاعته دعوت ایدیلور. فکر وعصیانلرنده اصرار ایدرلرسه قتللری ولدی الایجاب حصر

وتضییق ایدلملری لازم اولور . اسیرلرنده خلیفه مخیردر ؛ استرسه قتل ایدر استرسه توبه ورجوع ایدنجه‌یه قدر حبس ایلر .

اهل بغی ایله حرب ایدوب قتل اولنانلر شهید اولمغله بلاغسل قانلریله دفن اولنور ونمازلری قیلنور باغیلردن قتل اولنانلر ایسه غسل وتکفین ایدیله‌رك بلا صلاة دفن ایدیلور .

اوچنجیسی : خوارجدر بونارده عن تأویل عصیان ایدرلر . سه‌ده بغات کبی یالکز اطاعتدن خروج ایله قالمیه‌رق مال وجانی استحلال ومذهب وعقائدی استقباح کبی برطاقم مفاسدی التزام ایدرلرکه بونلرك حکم وجزاسی بالاتفاق بغاتك جزاسی کبیدر . نتکیم حضرت علی بونلری قتل وجمعیتلرینی پریشان ایلمشدر . بونلر لسان پیغمبری ایله ملعوندر (الفتنة نائمة لعن الله من ایقظها) حدیث شریفی مضموننده داخلدرلر .

قصاص

(ولکم فی القصاص حیوة) جناب حق بو آیت کریمه‌سنده قتل نفس ایچون مهابت افزا برجزا تعیین بیوررکن ازالهٔ حیاتدن عبارت اولان قصاصی ضدی بولنان حیاته ظرف قیلمش وقصاص ایچنده حیات بولندیغنی بیان بیورمشدر . فی الحقیقه برکیمسه دیکرینی قتل ایلدیکی حالده قصاصاً کندیسنك ده قتل ایدیله‌جکنی ملاحظه ایدنجه قتلدن فراغت ایلر بوجهتله قصاص

قاتل ایله مقتولدن هرایکیسنك دهحیاتنی محافظه ایلر .

قاتل اولیای مقتولك کندیسنی قتل ایدهجکلرینی دوشونهرك نفسنی صیانةً انلرکده قتلنه تشبث ایدهجکندن قصاص ایدیلنجه انلرك حیاتلری محافظه ایدلمش اولهجغی کبی قاتلك قصاصاً اعدامندن دیکرلری عبرت آلهجغی جهتله بویوزدن برچوق قتللرکده اوکی النمش اولور بناءً علیه قصاصده حیات عظیم واردر.

قتل حرامدر وبش قسمدر .

برنجیسی : قتل عمددرکه معصوم الدم اولان بر آدمی آلت جارحه ایله قصاصاً اوروب اولدرمکدر .

ایکنجیسی : شبه عمددرکه مصون الدم اولان برشخصی آلت جارحهدن بشقه — صوبا وطاش کبی — برشی ایله قتل ایلمکدر . امامین حضراتی قتل عمدی : وصف سابقی حائز اولان برآدمی وجود انسانینك تحمل ایدهمیهجکی برشیء ایله قصداً اوروب اولدرمکدر دیه تعریف ایتدکلرندن شبه عمد مشار الیهمایه کوره قتل عمددر.

اوچنجیسی : قتل خطادرکه برآدمی قصده مقرون اولمقسزین یا کلشاق ایله تلف ایلمکدر . بوخطا ایکی نوعدر بری : فاعلك ظننده خطادر ـ آو ظنیله برینه قورشون آتوب آنی تلف ایلمك کبی ، دیکری : فاعلك فعلنده خطادر ، صیده آتیلان قورشونك بر آدمه اصابتله قتل اولنمسی کبی .

دردنجیسی : خطا مجراسنه جاری اولان قتلدرکه فاعلدن لا بالایجاب صدور ایدن قتلدر یوکسك بریردن قضاءً بر آدمك اوزرینه دوشوب آنی اولدرمك کبی .

بشنجیسی : قتل سببدر یعنی بر آدمك قتلنه سبب اولمقدر، غیرك ملکنه صاحبنك اذنی اولمقسزین بر قیو قازوب اکا بیلمیه‌رك برکیمسه‌نك دوشوب اولمسی کبی .

اقسام مذکوره‌دن قتل عمدك موجبی [کتب علیکم القصاص فی القتلی] نص جلیلی وجهله قصاصدر. چونکه قتل عمد بر جنایت کامله اولدیغندن اکا ترتب ایدن عقوبتك‌ده عقوبت کامله اولمسی لازمدر .

آنجق خواجهٔ عالم شارح اعظم افندمز (ادرؤا الحدود بالشبهات) بیوردقلرندن وحدودده قصاص‌ده داخل بولندیغندن فعل قتلده شبهه قائم اولدقجه قصاص اجرا ایدلمیه‌رك تعزیر ایله اکتفا اولنور .

قتل عمددن ماعدا قتللرك موجبی دیتدر . انجق شبه عمدده برکیمسه دیکرینی صوپا ایله ضرب ایدوب اوضربدن مضروبك برعضوی مجروح اوله‌رق متأثراً وفات ایلسه قصاص لازم اولور .

تسببا قتلده دیتك لزومی متسببك قتله سببیت ویردیکی فعلی حقدن اولەرق ایشلەمسیلە مشروطدر. متسبب حقلی اولورسه اکا دیت لازم کلمز . مثلا برکیمسه کندی ملکنده برقیو قازوب اکا بری دوشه‌رك تلف اولسه متسبب کندی ملکنده تصرف ایدوب فعل حفرده متعدی اولمدیغندن دیت ایجاب ایتمز .

تسبباً قتلدن ماعدا قتللر حرمان ارث ووصیتی یعنی مقتولك میراث ووصیتندن قاتلك محروم بولنمسنی موجب اولور .

قتل عمدده برمقتضای حدیث شریف شبهه بولنورسه قاتلدن قصاص ساقط اولمقله برابر قتل کبی برمعصیت عظیمه‌یی ارتکاب ایلدیکندن قاتل تعزیره مستحق اولدیغی کبی شبه‌عمدده دخی دیتك لزومیله برابر قاتله تعزیر لازم کلیر .

تعزیر

تعزیر : لغتده مطلقا تأدیبدر . اصطلاح شرعده حدك مادوننده اولان تأدیبه اطلاق اولنور. حد ایله تعزیر بیننده فرق واردر .

حد : حقوق‌الهیه‌دن اولەرق واجب‌الاجرا برعقوبت مقدره‌در ، یعنی کتاب ، سنت ویا اجماع امت ایله بیان ایدلمش برجزادر .

تعزیر ایسه : عقوبت مقدره اولمیوب رأی امامه مفوضدر برده حد شبهات ایله ساقط اولوب تعزیر ساقط اولماز احوال

ناس متفاوت اولمقله تعزيرك درجاتیده مختلفدر . كاه توبيخ ، كاه حبس ، بعضاً ضرب ، بعضاًده قتلدر. علی قول اخذمال ايلهده تعزير اولور .

انجق تعزيرده مصلحت عامه بولنمالی وتعزيری موجب اولان حال دخی غلبهٔ ظن حصولنه كافی امارات وقرائن ايله ثابت بولنمليدر .

الوهيت

جسمی اوچ آرشون برمزاره صيغان فقط كبريای ادراكی عالملره صيغميان انسان ، نظر تجسسنی بتون كائناته وعرش رحمانه قدر اماله ايتمش وعالملری كشف ادراكنه صيغديرمغه چالشمشدر . هنوز برياپراغك ، برقبضهٔ خاكك ، برقطره صويك نه‌دن عبارت اولديغنی بيلمديكی برزمانلرده بيله قدرت محاكمه‌سنی بوكبی عظيم مسائلك حلی ايله اشغال ايتمش ، كندی ماهيتندن برشی بيلمز ايكن انظار تحريسيله واجب‌الوجودی آرامشدر . بوتحريسنده — مشعلهٔ بارقه افشانی ؛ مهبط اسرار والهام اولان وجدانی اولديغندن — موفقده اولمشدر ، چونكه ، — الله وار ، — ديمشدر . مع‌هذا بشريتی بيكارجه سنه‌در اشغال ايدن الك مهم مبحث شبهه يوقدركه (الوهيت) فكريدر .

فكر بشرك تاريخ تكاملی نظر امعانه الينرسه كوريلوركه انسان الوهيته عائد خصوصاتده برقچ شكل وصورت بولدقدن صكره بونلرده يكر

برشكل علاوه‌سنده اظهار عجز ايتمشدر . يعني الوهيت فكرى چوقدنبرى حدغايهٔ تكاملى بولمش اولوب آرتق بوفكر حقنده بشريتك ترقى كوسترمسى ويكى برشى بولمسى غير ممكندر .

الوهيت فكرى ايچون ادراك انسانيده اوچى مثبت وبرى منفى اولمق اوزره درت صورت واردر (١) فكر تشبيهى (٢) فكر تنزيهى (٣) فكر توحيدى (٤) فكر انكارى .

فكر تشبيهى .— صانع تعالى حضرتلرينى محسوسات وماديتدن برشيئه تشبيه ايتمك ، اوكا محسوس ومادى برموجوديت ، برجسم عطف ايتمكدر بوفكر ايكى صنفه تقسيم ايديله بيلير .

(١) آدم پرستى .

(٢) اشيا پرستى .

اشياپرستى ، بت پرستلك ديمكدر . اقوام وحشيه واپتدائيه‌يه مخصوص اولان بوصورت فكرده هيچ برعلويت، هيچ برحكمت يوقدر. بويله‌بردينه سالك اولانلرك سائقى يالكز خوف ومنفعتدر.

آدم پرستى‌ده ايسه دين برشعر و خيال شكلنى آلير . اسكى يونانيلرده بوشكل شاعرانه وقديم هند ومصرليلرده‌كى بوشكل خيالكارانه حدغايه‌يى بولمشيدى .

افراط پروراندن بعضيلرى ديرلركه بالجمله اديانده و فكر الوهيتك هر شكلنده آدم پرستيدن بشقه برشى كورولمز وهرنه‌شكلده تصوير ايديلورسه ايدلسون، نصل سوزلرله افاده‌اولنورسه‌اولنسين فكر الوهيت عندالتحليل

بر آدم پرستیدن عبارتدر . بودعوانك آنجق برقسمی طوغریدر .
(اناعندظن عبدی بی) حدیث قدسیسنده براعجاز وایجاز
ایله خبر ویرلدیکی اوزره عامهٔ بشرك عنقای عقلی انجق کندی
حدودینه قدر طیران ایده بیلور .

خرستیانلرك حضرت عیسانك الوهیتنه ، قتولکلرك پاپانك
لایخطیلکنه ، نصیری ودرزیلرك حاکم بامراه حقنده کی اعتقادات
باطله‌یه قائل اولشلری هپ آدم پرستیلك محصولیدر .

استطراد نصارا آدم پرستیلك محصولندن اوله‌رق
حضرت عیسایی بیولته ، بیولته الوهیت درجه‌سنه واردیرمشلردر .
نبی ذیشانه (انسان‌الله) دیدکلری کبی (الله‌انسان) دخی
دیمشلردر . بوکبی مشوش تعبیرلردن مقصدلری جناب عیساده
حقیقت الهیه ایله حقیقت انسانیه‌نك اجتماع ایتدیکی ودها طوغریسی
عیسانك هم‌الله هم انسان وحتی تام‌الله ، تام انسان اولدیغنی
بیلدیرمکدر . انجق قدرت الهیه‌نك بیله تعلق ایتمدیکی بوکبی جمع
اضداده ودها برچوق امور متباینه ومتخالفه‌یی تألیفه علم
نصرانیت کندنده براقتدار کورمشدر .

نصارانك زعمنجه ، ابوالبشر حضرت آدم شجرهٔ ممنوعه‌دن
اکل ، یعنی جناب حوایه تقرب ایتدیکندن طولایی درجهٔ
ملکیتدن درکهٔ بشریته سقوط ایتمش ، غضب الهی‌یه دوچار
اولمشدر . وفاتندن صکره‌ده ارتکاب ایتدیکی شو جنایت عظیمه‌دن

ناشی نار جحيمه آتيلمش وشو معصيت اولاد واحفادينده انتقال ايدرك هر بری بعدالوفات بابالرينك دوچار اولديغی عذاب جحيمده اكا پيرو اولمشلردر ، انجق انبيا ومرسلين حضراتنك شانلرينه حرمةً آنلرك ارواحی جهنمه ايصال ايدلمه‌مش ، فقط معصيت آدمدن بری جنتك قپولريده قپانمش اولديغندن آنلرك ارواحی جنتك كشادينه قدر اعرافده توقيف ايدلمشدر .

صكره جناب حق كمال لطف وكرمندن انسانلری شوكرداب بلادن ، جداعلالرينك اومعصيتندن خلاص ايتمك ايستر لكن نصل قورتارملی ؟ بركره كنديسی برشی امر ايتمش ، « آدم » اكا انقياد ايتمه‌مش قانون الهی‌يه توفيقاً « آدم » دوچار مجازات اولديغی كبی قانون وراثت موجبنجه بوحال اولادلرينه‌ده سرايت ايتمش بونلری عفو ايديويرمك اوقانونی بوزمق ديمكدر . بوايسه قابل دكلدر . انك قابل اوله‌بيلمسی ايچون اوكناهدن وارسته بركيمسه اوملی ، نفسنی فدا ايتملی بعده جمعيت بشريه‌يه شفاعت ايلملی لكن بونی كيم ياپه‌جق ؟ دنيايه كيم كليرسه معصيت موروثه يوكنك آلتنده ازيله‌رك كليور . اويله برمعصومی نره‌ده بوملی كه شفاعته اهل اولسون ؟ انبياومرسلين وبالجمله نوع بشر ايچنده معصوم برفرد بولنميور . انجق برذات واركه انسان ذريتندن دكل . اوده ابن الله جناب حق بو اوغلنی فدا ايدرسه مقصد حاصل اوله‌جق ، جمعيت بشريه عذاب ناردن قورتيله‌جقدر . شوقدر واركه : ابن اللهك

اللهدن بشقه برشی اولدیغی ظن ایدلمه‌مایدر. اوغلی ده کندیسیدر. شو حالده ابن‌الله صفتیله کندینی فدا ایده‌جکده اودر .

جمعیت بشریه‌نك تخلیص ایچون خالق عالم حضرتلری روح القدس واسطه‌سیله اوغلی عیسایی جناب مریمه القا ایتمش و اندن دنیایه کلمشدر عیسا کنهکار انسانلر اوغرنده برچوق آلام و اکداره معروض اوله‌رق و نهایت چارمیخه کریله‌رك اولمش ، دفن ایدلمش ، جهنمه ایتمش ، اوچنجی کونی دیریله‌رك و سماواته صعود ایدرك قادر مطلق پدرك صاغ جانبنه اوتورمشدر. اورادن یوم قیامتده تکرار کله‌جك، اولولری و دیریلری محاکمه ایده‌جکدر. [علم حال نصاری]

تثليث

نصارا: اب ، ابن ، روح القدس‌دن عبارت اولان اشخاص ثلثه‌نك تشکیل ایتدکلری الله واحده «تثلیث» نامنی ویررلر. بونلرك اشخاصی بشقه اولوب قادر مطلق سماواتده مقام مخصوصنده سلطنت نشین اوله‌رق ابن صاغ طرفنده ، روح القدس صول طرفنده طورمقده ایسه‌لرده ینه بونلرك اوچندن عبارت اولان [الله] بردر . اب ده الله، ابن ده الله ، روح القدس ده الله در. لکن اوچ دکل بر الله در. فقط بونلرك نه دیمك اولدیغی اکلاشلمیور. و بونلره عقل ایرمیور دکلمی ؟ ذاتاً اولره عقل ایردیره‌یم دیمك نصرانیتجه کفردر ، بولر سرائر نصرانیتدندر ، قورجالمغه کلمز . اولدیغی کبی قبول و ایمان ایتمك خرستیانلغك ایجاباتندندر .

برمسئله وارد خاطر اولور. اوده ، ابن الله عيسا، قادر مطلق اب كبى
قديم ميدر ، يوقسه دنيايه صكره دن كلديكندن حادثميدر .
وقتيله « آريوس » نامنده برراهب بونى ميدان بحث وجداله
قويمش . اب ، مقدم ، ابن ، مؤخردرديه رك ابن اللهك حادث
اولديغنه قائل اولمشيدى .

انجق ابن اللهك حدوثندن تثليث مقدسك بطلانى لازم
كله جكى جهتله از نيق جمعيت كثيرۀ رهبانيه سى طرفندن « اريوس »
تكفير وتلعين و جمعيت مزبوره برهان ودليل سردينه لزوم
كورمكسزين قرار آتى يى اعلان ايتمشدر : هركيم ابن اللهك
موجود اولمديغى وهنوز تولد ايتمديكى برزمان بولنديغنه ،
اولدن برى موجود اولميوب صكره دن وياخود عنصر الهيدن بشقه
برعنصردن خلق ايدلديكنه، حادث ومتغير اولديغنه ذاهب اولورسه
مقدس وعمومى نصرانيت كليساسى طرفندن مطرود وملعوندر »
- ايشته بوصورتله « آريوس » تكفير ايدلدى بعدما اوكبى
كفرياته يعنى تعديلات وتصحيحاته جرأت ايده جك كيمسه
بولنمدى . « انتهى »

شريعت اسلاميه ايسه فكر تشبيهى يى قطعياً رد ايدرك اناك
كفر محض اولديغنه حكم ايلر .

فكر تنزيهى - جناب حقى هردرلو تشبيهات ومحسوساتدن
برى ومنزه طوتمقدر . انجق فكر تنزيهى ايله جناب حقى معرفت

ممكن اولەماز چونكه فكر تنزيهى هيچ برشي اثبات ايدەميوب بالعكس هرشيئى نفى ايدر ، جناب بارى اويلەدە دكل ، بويله ده دكل ديەرك بتون نعوت وجودى سلب ايلر . حتى قوهٔ محاكمەلرى نقصان اولانلره چوق كره تنزيه ايله عدمى شى واحدكبى كوسترر.

روحانيون مسلكى فكر تنزيهى اوزرينه مؤسسدر . فلسفهٔ روحانيون وخرستيان الهياتنه كوره صانع تعالى برشخص روحانيدر .

اسلاميت ايسه جناب حقى شخصيت ، روحانيت كبى محدود ومتناهى برشيله توصيف ايتمز وبوكبى اوصافدن هيچ برشيئى حضرت اللهه اسناد ايلمز .

فكر توحيدى . ـ تنزيه ايله تشبيهى نقطهٔ حقيقتده جمع ايدن وبالجمله اديانك سرائر وحقائقنى جامع اولان برعقيدهٔ اسلاميەدر . كلمهٔ جامعهٔ [لا اله الا الله] ايله فكر توحيدى تماماً افاده ايدلمشدر.

بو حقيقتى (ليس كمثله شيئ وهو السميع العليم) آيى لاهوتى بر بلاغتله ايضاح ايتمكدەدر ، (ليس كمثله شيئ) تنزيه مطلق افاده ايدر. اكر وصف الهى بوقدرله بر قيلە ايدى ادراك بشره خطاب ايدلمامش اولوردى . چونكه جناب بارى هيچ بر شيئه بكزەمز ديمك ادراك بشردەكى صور موجودەنك هپسنى ابطال اولور. وبويله بر توصيف الله برشى بيلديرلمش صايلمايەجنى كبى

بیامك امکانی‌ده سلب ایدلمش بولنور . واوحالده [وما خلقت الجن والانس الا لیعبدون]ن آینی حاشا معنا سز قالیردی . یالکز [السمیع العلیم] ده شبیه‌مجرد افاده‌ایدر اکر جناب خالق بلا تنزیه وبو اوصاف ایله تعریف ایدلسیدی آدم پرستی منزله‌سنه دوشولوردی فکر توحیدی ایسه بو ایکی جهتی نقطهٔ حقیقتده جمع ایله جلوه نما اولور .

« لااله الاالله » کلمهٔ توحیدی یکدیکرینه‌ضد وحقیقتده‌ایکیسی شیئ واحداولان (لا)والا( ) عبارتدر .

بشرك فهم وادراك‌ایتدیکی شیلر بوایکی وحدتدن (لا)و(الا)دن خارجه چیقه‌ماز چونکه یا اقرار ویا انکار ایله بیلنیر بیلنمك ایسه بر موجودیتدر شوحالده بتون صور موجودیت شو کلمهٔ طیبه‌ده داخلدر . انسانلرك بیك درلو تراکیب ایله بیك درلو لسان ایله بیك شکل وصورتده کاه انکار اقرار مقصدیله ذکر وتکرارینه محکوم بولندقلری کلمه بودر .

ذات ، صفات ، افعالی

ذات . ــ برشیئك بتون آثار وصفاتنك مصدر ومرجعی اولدیغی اساسدر . ذات ایله جوهر بیننده فرق واردر . جوهر برشیئك خواصیدر . ذات ایسه او شیئك ماهیتیدر . موحدین ،

ذات برشيئك مجموعهٔ صفات وافعالندن عبارتدر ديرلر . ماديون ايسه ذات ، بروهمدن وبزم تجربه وتدقيقمزدن خارج قالمغه محكوم برموجود معقولدن عبارت اولديغنى ادعا ايدرلر . طبيعيوندہ بوخصوصده افكار ماديونه ميل ايدرك « بز ، ذات وموجود دينلن برشيئه تماسدن واونى ادرا كدن عاجزز . بزم فهم ومشاهده ايده بيلديكمز شيلر الوان ، اصوات ، حركت كبى اعراضدر » ديرلر .

بوراسى طوغريدر . وبونقطه ده حكمت اسلاميه ايله فن برلشير . تصوف اسلامى يه كوره ذات نامتناهى ، اوصاف نا متناهيسنك عينى يعنى مجموعيدر .

شو حالده ذات ، اوصافك حقيقت وماهيتى اولور . لكن ادراك بشر اشيايه نظر ايلديكى وقت اوصافنك برقسمنى زمان ومكانه مفتقر اوله رق كورر يعنى ذاتى كوره مز اوصافنى كوره بيلور . برآن غير منقسمده برذاتك بتون اوصافى كوريله بيلسيدى انسان برشيئك ذاتنى كورمش اولوردى مادامكه برشيئك بتون اوصافنى كوره مز شو حالده اوشيئك ذاتنى ده كوره مز وحقيقتنى بيله مز ايشته بورايه قدر فن ايله دين متفقدر . لكن حقيقت ذاتى كوره ميورز ديه اونى انكاره اقتدارمز يوقدر . چونكه بز الوانى كوريورز . فقط رنكى قبول ايدن برشئ ، برذات

اولمسیدی نه‌رنك اولوردی، نه‌ده کوریلوردی اصواتده بویله‌در .
صدا چیقاران برشیٔ ، برماهیت اولماسیدی اصواتده‌اولماز ایدی.
شو حالده ذات حقك کوریله‌مه‌مسندن وجودینی انکار ایتمك
طوغری اوله‌ماز .

استطراد

اسلامدن باشقه هانکی ملت اولورسه اولسون « الله » دینجه کوزلرینی سمایه قالدیرر . نیچون ؟ سماده نه واردر ؟ بونك سببی شودرکه خرافات اولین واساطیر متقدمین زمانلرندن بری بتون ملتلر جناب حقه قرارکاه اولمق اوزره کوکلری مناسب بولمشلردر. نصرانیت دخی بو بطلان قدیمی ازاله ایده مه مشدر . حتی حقایق حکمت اسلامیه یه تماماً واقف اوله میان بعض مسلمانلر بیله اسم الله یاد اولندیغی زمان کوزلرینی کوکه توجیهدن کندیلرینی منع ایده میورلر .

جهانده ایلك دفعه اولمق اوزره [ثم استوی الی السماء وهی دخان] دییان دین اسلام اولدیغی ، ومقام معنوی الهی یه دلالت ایدن سمانك وانده کی عرش وکرسینك معنالری هپ بشقه شیلر اولوب معنای فنیسنجه سما وملکك محل مصابیح واجرام اولدیغنی کوسترن قرآن عظیم الشان بولندیغی حالده بوتوجه اسلام ایچون عیب صاییلمازمی ؟

اهل تحقیق اسم‌الله یادا ولندقده اللرینی قلبلری اوزرینه قویه‌رق سرفرو بردهٔ تسلیمیت اولورلر . بودها طوغری‌دکلمیدر ؟ سما وارمی ؟ یوقمی ؟ وارسه اوراده نه‌لر وار ؟ بودعوالری ، بوغوغالری ارباب شك واشتباهه براقه‌لم‌ده شویله برموازنه‌یاپه‌لم : اسم‌الله یاد اولندیغی زمان مسلمانلردن برقسمنك سمایه‌توجه‌ایتمسی سمت رأسمزده آثار قدرت الهیه‌یی وملیونلرله اجرام نورانیه‌یی نظر حیرتله کوردکلریچون اوله بیلور . انجق کرهٔ ارضمز نوعیت جهتیله سمادن زیاده قدرت‌الهیه‌یی حاوی‌اولدیغی وخلائقك انواع وکثرتی حسبیله یریوزی آثار قدرتك دها زیاده حیرتبخشا برمشهری بولندیغی شبهه سزدر .

شوحالده « الله » دینجه نظرمزی اوزاقلره سوق ایتمکه مجبور اولمیه‌لم . یقینلرمزده بولنانلرده قدرت بالغهٔ صمدانیه‌یی مشتمل‌بولنمقده‌در. صاحب‌مثنوی، مولانا جلال‌الدین رومی بیوررلرکه:

کفت پیغمبرکه حق فرموده است
من نکنجم هیچ دربالا وپست
درزمین و آسمان و عرش تیز
من نکنجم این‌یقین‌دان ای عزیز
دردل مؤمن من نکنجم ای عجب
کرمرا جویی در آن دلها طلب

قرآن كريم حق تعالی‌نك سماواتده بولنديغنی رد ايتديكی كبی حكمت اسلاميه‌ده جناب حقی مكاندن منزه قيلار .

حق تعالينك عرش اوزره استواسی ، برمحل تعيينی ديمك دكلدر . زيرا بويله اولسه جناب حقك مكانه احتياجی لازم كلير. كتاب كريمده بر قرارگاه الٰهی‌يه اشارت بيوريليور [ونحن اقرب اليه من حبل الوريد] يعنی بز انسانه شاخ طمارندن دها يقينز دنيليور. البته قلبمزدن عبارت بولنان بيت‌الله بزم بزلكمزه شاخ طمرندن دها يقيندر .

ايمدی كنديمزی حقه ، حقی كنديمزه اوزاق كورميوبده حقی كوكلمز ايچنده بولورسه‌ق فيوضات الهيه‌دن حقيله تفيض ايتمش اولورز . فيض حق عموميدر ، بتون كائناته ساری وجاريدر . طاشلر ، اغاچلر بيله بو فيض الٰهی‌دن حصه ياب ايكن ترقيات علميه ومدنيه‌ده بتون اقوامی كچمش اولدقلری ادعاسنده بولنان بعض اوروپا وآمريقاليلرك حالا وجود باری‌يی انكاره مايللری بوزواللیلر ايچون نه يمان بر فيضسزلك. نه غريب بر موفقيتسزلكدر...

[الحمدلله علی دين الاسلام]

Fehmi, Mehmed
Hikmet-i hukuk-i
Islamiye